

UDK: 323.281(497.5)"1948/1952"
 351.746.1(497.1)"1948/1952"(093.2)
 Izvorni znanstveni članak
 Primljeno: 16. 3. 2010.
 Prihvaćeno: 29. 8. 2010.

Pripadnici Udbe u Hrvatskoj osuđeni zbog Informbiroa

ZDENKO RADELIĆ

Hrvatski institut za povijest, Zagreb, Republika Hrvatska

Autor na temelju arhivske građe prikazuje i analizira skupinu pripadnika Udbe osuđenih zbog Rezolucije Informbiroa, ili u vezi s njom, u razdoblju od 1948. do 1952. Njihove biografske podatke grupirao je i prikazao u tablicama, omogućavajući time preglednost i lakši uvid u bitne značajke strukture udbaša informbiroovaca. Prikazani su primjerice nacionalna i regionalna struktura osuđenika, njihova socijalna, dobna, obrazovna, stranačka, pa i spolna struktura te struktura prema angažmanu u partizanima i u sigurnosnoj službi, dužina boravka u istražnome zatvoru, dužina njihovih kazni i očekivani izlazak iz zatvora.

Ključne riječi: Udba, Ozna, Informbiro, Hrvatska, Jugoslavija, Komunistička partija Hrvatske, Komunistička partija Jugoslavije.

Uvod

Knjige o povijesti Udbe u Hrvatskoj, napisane na temelju sustavnih historiografskih istraživanja, još uvijek nema. Štoviše, nema ni knjige ni članaka u kojima bi se mogli naći najosnovniji podaci o toj jugoslavenskoj komunističkoj sigurnosnoj službi, pa će se svatko tko se želi informirati o njezinoj genezi i strukturi, a napose o njezinim kadrovima u Hrvatskoj, morati zadovoljiti skromnom literaturom o samo nekim aspektima djelatnosti. Donekle mogu pripomoći vrijedni naslovi iz Slovenije.¹ Nešto je bolje stanje što se tiče istraženosti obavještajnih centara (OC) u razdoblju od 1942. do 1944. i Ozne u razdoblju od 1944. do 1946., tih prethodnica Udbe koja se razvila reorganizacijom Ozne u travnju 1946. No, i u ovom slučaju treba pogledati i radove koje se ne odnose na Hrvatsku.²

¹ *Iz arhivov slovenske politične policije*, ur. Jože Pučnik, bez mj. i g. izd., Veda, (Ljubljana 1996.).

² Slavko ODIĆ, Slavko KOMARICA, *Partizanska obavještajna služba 1941-1942., Što se stvarno događalo*, Centar za informacije i publicitet, Zagreb 1988.; Ljuba DORNIK ŠUBELJ, *Oddelek za zaščitno naroda za Slovenijo*, Arhiv republike Slovenije, Ljubljana 1999.; Ivica LUČIĆ, *Sigurnosna politika Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine 1945.-1990.*, Filozofski fakultet u Zagrebu, Odsjek za povijest, Zagreb 2005. Uz navedene naslove postoji nekoliko radova koji se bave ustrojavanjem obavještajnih centara i Ozne u pojedinim područjima Hrvatske.

Razlozi navedenog stanja u samoj su prirodi službe o kojoj se, osim o nekim njezinim uspjesima u borbi protiv neprijatelja Jugoslavije i socijalizma, gotovo ništa nije ni moglo pisati. Specifičnost djelovanja na području sigurnosti, prikupljanja obavještajnih podataka i otkrivanja državnih neprijatelja i neprijatelja Komunističke partije Jugoslavije (KPJ) jamčili su joj, dakako, kao i sličnim službama drugih država bez obzira na politički sustav, tajnovitost i zaštićenost od javnosti. Međutim, tek djelomična sačuvanost ili nedostupnost Udbina gradiva tu tajnovitost produžuju i nakon što je smisao njezina djelovanja davno prestao, a njezine su nasljednice, tj. sigurnosne službe u pojedinim novim samostalnim državama, pa i u Hrvatskoj, ciljeve svoje prethodnice okrenule naglavce. Nekadašnji ciljevi bili su, dakako, sprečavanje djelovanja svih protivnika komunizma i Jugoslavije.

No, bez obzira na to što više ne postoje razlozi zbog kojih je Udba bila utemeljena da se za njih izbori i da ih čuva, dakle ni komunizma ni Jugoslavije, očito je da su sustavna uništavanja i čistka dokumenata te njihovo sklanjanje iz republičkih u savezno središte u Beogradu, ne samo pred sam kraj te države i tog sustava, nego i u prijašnjim razdobljima, učinili da su istraživanja otežana. Kako je bitan cilj njihove djelatnosti bio obračun sa zagovarateljima višestranačkoga sustava i samostalne Hrvatske, a ta djelatnost u sadašnje vrijeme jamči osudu velikoga dijela javnosti, jasno je da se ne mogu očekivati brojni izvori sekundarne vrijednosti poput dokumentarnih sjećanja i iskrenih ispovijesti bivših udbaša. Zato istraživačima, iako, barem nekima, potpuno nezainteresiranim za pitanja krivnje ili pak zasluga za prošlost živih i pokojnih pripadnika Udbe, predstoji mukotrпно skupljanje brojnih elemenata koji bi u budućnosti omogućili stvaranje šire slike ne samo o toj službi, nego i o komunističkome sustavu i jugoslavenskoj državi. Dakako, za većinu povjesničara koji rade ili su radili na sličnim i drugim temama iz istog razdoblja, tj. razdoblja izgradnje temelja Narodne Republike Hrvatske (NRH) i Federativne Narodne Republike Hrvatske (FNRJ) te kasnijih razdoblja, takvo stanje s dokumentima nije ništa novo. Time je to barem djelomice utješno.

Ovaj je rad rezultat posebnog pristupa u istraživanju jugoslavenske komunističke sigurnosno-političke policije. Koliko god je tema uska, može biti jedan od koraka prema cjelovitijoj rekonstrukciji i objašnjenju strukture Udbe, kadrovske zastupljenosti, metode djelovanja i, naposljetku, ciljeva njezina djelovanja, da istaknem samo bitne aspekte. Naglašavam da pripadnici Udbe koji su bili osuđeni pod optužbom da su podržali optužbe Informbiroa, organizacije vladajućih komunističkih partija na istoku Europe, te francuske i talijanske komunističke partije, na račun KPJ-a, nisu tema ovoga članka zbog želje autora da razjasni tko je i zašto među udbašima podržao ili bio optužen da je podržao Rezoluciju Informbiroa, nego da raščlambom nekih elemenata na malom, ali specifičnom i zaokruženom uzorku skupine Udbinih pripadnika barem djelomice prikaže nekoliko razina te političko-sigurnosne službe.

Prikaz mnogih bitnih elemenata, od nacionalne i regionalne strukture osuđenika, njihove socijalne, dobne, obrazovne, stranačke, pa i spolne strukture

te strukture prema angažmanu u partizanima i u službi, sve do pitanja dužine boravka u istražnome zatvoru, dužine njihovih kazni i očekivanog izlaska iz zatvora, omogućit će bolje poznavanje Udbe, ali i društva u kojem su osuđeni djelovali. Dakako, specifičnost te jasno određene skupine, pogodne za analizu bez obzira na stvarnu krivnju i objektivnost optužbe i osude njezinih pripadnika, ne omogućuje cjelovit uvid u strukturu cjeline prema navedenim pokazateljima.

U nastavku ću za sve osuđenike koristiti naziv udbaši informbiroovci bez obzira na opravdanost korištenja tog termina, napose zbog vjerojatnosti da su mnogi među njima stradali zbog Informbiroa, a ne, da tako kažem, za Informbiro. U nastavku će o tome još biti riječi.

O izvorima za članak

Među dokumentima u kojima se mogu naći podaci o hrvatskim pripadnicima Udbe koji su podržali Rezoluciju Informbiroa ili su osuđeni kao informbiroovci, najinformativniji je dokument "Pregled pripadnika Službe državne sigurnosti i milicije koji su se izjasnili za informbiro, te su sudjeni po vojnom sudu : Popis pripadnika Službe državne sigurnosti hapšenih i sudjenih radi neprijateljske djelatnosti na liniji informbiroa od 1948. do 1952. godine". Tom dokumentu pripada i "Popis pripadnika U.D.B.-e hapšenih i sudjenih po liniji I.B.-a od 1948. juna do 1952. maja", iako je očito da u vrijeme nastanka nisu činili jedinstveni dokument. Zbog jednostavnosti i jasnoće prvi ću dio dokumenta u nastavku zvati "Pregled", a drugi "Popis".³

"Pregled" se sastoji od tri dijela. U prvome dijelu dokumenta, koji nema svoj naslov, navedeno je 50 biografija osuđenika. U nastavku je dodan popis pod naslovom "Civilni", u kojem su popisani neki civilni osuđeni zbog Informbiroa, očito zbog veza s osuđenim pripadnicima vojske, policije i Udbe. Na tom je popisu 81 osoba, a osim nekoliko policajaca, tj. milicajaca – iznenađujuće je da su oni spomenuti u tom, a ne u prvome dijelu – svi drugi bili su zaposleni kao radnici ili službenici u različitim poduzećima. Ponovo naglašavam, povezuje ih to što su osuđeni pred vojnim sudovima. Zadnji dio "Pregleda" završava popisom pod naslovom "Pušteni na slobodu", na kojem je 49 osoba koje su u vrijeme nastanka dokumenta već izašle iz zatvora.

Zadnji datum puštanja na slobodu koji se spominje je 15. lipnja 1953., što je važan orijentir za utvrđivanje nastanka tog dokumenta. Vjerojatno je nastao potkraj 1953. ili 1954. Da podsjetim, do zatopljenja odnosa između Jugoslavije

³ Hrvatski državni arhiv, 1561: Služba državne sigurnosti, Republički sekretarijat unutrašnjih poslova Socijalističke Republike Hrvatske (dalje: HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH), 011-3, "Pregled pripadnika Službe državne sigurnosti i milicije koji su se izjasnili za informbiro, te su sudjeni po vojnom sudu : Popis pripadnika Službe državne sigurnosti hapšenih i sudjenih radi neprijateljske djelatnosti na liniji informbiroa od 1948. do 1952. godine", "Popis pripadnika U.D.B.-e hapšenih i sudjenih po liniji I.B.-a od 1948. juna do 1952. maja".

i SSSR-a došlo je postupno nakon smrti Josifa Visarionoviča Džugašvilija Staljina 1953., što se intenziviralo 1955. uspostavljanjem kontakata na najvišoj razini.

Ukupno je u "Pregledu" navedeno 180 osoba.

"Popis" se sastoji iz dva dijela. Prvi je popis pod naslovom "Oficiri i vojni činovnici UDB-e za NR Hrvatsku hapšeni i osuđeni radi stava i djelovanja na IB liniji" s taksativno i prema godinama osude nabrojenim osuđenima. Ukupno sadrži popis 109 osoba razvrstanih prema godini osude, s podacima o nacionalnosti i zanimanju, dakako, prije stupanja u partizane, poslije Jugoslavensku armiju (JA), i Udbe. No drugi dio, koji ima naslov "Spisak bivših oficira i vojnih službenika UDB-e, koji se nalaze na izdržavanju kazne u VKPD, radi djelovanja na liniji rezolucije IB", popis je 38 osuđenika, i to s kratkim životopisima koji sadrže nešto više podataka nego što ih ima u prvome dijelu.⁴ Ni ovdje kriterij uvrštavanja nije jasan, posebice izbor 38 osuđenika od ukupno njih 109 iz prvoga dijela. Osim toga, iznenađujuće, u "Popisu" je spomenut samo manji dio onih osuđenika koji su spomenuti u "Pregledu".

Dakle, kao što sam već spomenuo, "Pregled" i "Popis" ne podudaraju se u broju ni imenima osuđenih osoba: "Pregled" sadrži imena 180, a "Popis" 109 osoba.

Naglašavam da sam iz navedenih "Pregleda" i "Popisa" u analizu uključio sve one s kratkim životopisom iz kojeg je jasno vidljivo da su bili oficiri Udbe. "Popis" na stranicama 1.-4. osim oficira uključuje i činovnike Udbe za NR Hrvatsku, ali njih sam isključio. Tu se spominju primjerice daktilografi, skladištari, vozači, tajnice i osobe sličnih pomoćnih zanimanja u Udbi, koje nemaju izravne veze s bitnim ciljevima rada. No zadržao sam one činovnike bez činova koji se nalaze u oba dokumenta i koji imaju širi životopis kao i oficiri. Očito je stvaratelj dokumenta imao neke razloge zašto ih je dodao oficirima Udbe i zašto je prema njima imao drukčiji odnos nego prema ostalim činovnicima. U "Pregledu" je četvero takvih, a riječ je o brijačkom pomoćniku, radiotelegrafistu, vojnom činovniku, inače ženi bez određene specifikacije posla, i sanitetskom referentu. U "Popisu" je jedan takav, a riječ je o "medicinskom radniku".

Većina od 109 uhićenika iz "Popisa" je osuđena. No navedena su i šestorica koja su bila samo pod istragom, najvjerojatnije i u istražnome zatvoru, a nisu bila osuđena. Zapravo, navedeno ih je sedmero, ali za jednoga na drugome mjestu postoje podaci da je bio osuđen. Unatoč tome što se za šestoricu tvrdi da nisu osuđeni, oni su predmet ove analize. Naime, s obzirom na to da su i sami autori dokumenata zbog nekog razloga smatrali nužnim navesti ih u istom popisu s osuđenima, odlučio sam i njih uključiti u ovu analizu.

Osim većine činovnika Udbe, iz analize sam isključio i četvoricu oficira koji nisu radili u Udbi, nego u Narodnoj miliciji, i još dvojicu koji su radili u Javnom tužiteljstvu, a navedeni su u "Pregledu" i "Popisu".

⁴ U dokumentu se na mnogim mjestima navodi kratica VKPD umjesto KPD, tj. kazneno-popravni dom, što je bio službeni naziv za zatvore. Pretpostavljam da je riječ o izrazu "vaspitno", što je srpska riječ za "odgojno".

“Pregled” je pisan na ekavici i sadrži riječi poput primjerice “srez” za administrativnu upravnu jedinicu, a ne hrvatsku riječ “kotar”, kao što je to slučaj u “Popisu” koji je pisan ijekavicom. No, s obzirom na leksičku raznolikost i na ne baš striktno pridržavanje pravila u korištenju hrvatskoga ili srpskoga jezika u pisanju dokumenata nastalih u KPH, partizanskim jedinicama i državnim službama u Hrvatskoj u vrijeme rata i nakon 1945., nisu mogući nikakvi konačni zaključci, pa ni moguća pretpostavka da je “Pregled” nastao u saveznoj Udbi u Beogradu na temelju podataka republičke Udbe iz Zagreba. Osim toga treba naglasiti da je moguće da je “Popis” nastao prije “Pregleda” jer se za neke osuđenike, za koje se u “Pregledu” tvrdi da su pušteni iz zatvora, u “Popisu” kaže da su “sada na izdržavanju kazne”. Dakako, moguće je i to da autori “Popisa” nisu imali sve važne podatke na raspolaganju.

Važan izvor podataka je i serija dokumenata izrađena u kotarskim opunomoćstvima Udbe 1954., i to prema istom obrascu i pod istim naslovima “Podaci o historijatu resora (Udbe)” ili “Popis prvih rukovodilaca rajonskih i kotarskih obavještajnih centara i opunomoćenika Ozne u Hrvatskoj”. U nastavku ću pojedine dokumente iz te serije navoditi kao “Historijat” ili, ako je riječ o čitavoj seriji, historijati. No s obzirom na to da u “Podacima o historijatu resora (Udbe)” nema podataka o datumu rođenja, nacionalnosti, razini obrazovanja ili pak zaposlenju pripadnika Udbe prije uključivanja u službu, ta serija dokumenata nema dokumentarnu vrijednost poput “Pregleda” i “Popisa”. Osim toga, namjera autora tih historijata i nije bila da popišu one koji su podržali Informbira.

Na kraju uvoda treba konstatirati da su svi biografski podaci, osim same optužbe i osude, s obzirom na svoju namjenu rezultat nastojanja što objektivnijeg i točnijeg izvještavanja Udbe o svojim bivšim pripadnicima. Navedeni dokumenti, tj. “Pregled”, “Popis” i historijati, čuvaju se u Hrvatskome državnom arhivu u fondovima Službe državne sigurnosti Sekretarijata unutrašnjih poslova Socijalističke Republike Hrvatske i Odjeljenja za zaštitu naroda Hrvatske.⁵

O Informbira

Kao što sam naglasio u uvodu, cilj ovoga članka nije utvrđivanje stvarne krivnje osuđenika prema optužbama. Zato mi na ovome mjestu nije ni interes problematizirati sukob između KPJ-a i KPSS-a, a zapravo FNRJ i SSSR-a te komunističkih država pod kontrolom Moskve kao središta međunarodnog komunističkog pokreta, objašnjavati njegove uzroke, razvoj i posljedice, pa ću tim pitanjima posvetiti samo nekoliko rečenica.

Informativni biro komunističkih partija (Informbira) ili Komunistički informacijski biro (Kominform) utemeljen je u rujnu 1947. To je bio vrhu-

⁵ Za fond SDS, RSUP SRH vidi bilješku 3, a za historijate u HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kutija 1, NRH, DSUP, Podaci o historijatu resora (Udbe) ili Popis prvih rukovodilaca rajonskih i kotarskih obavještajnih centara i opunomoćenika Ozne u Hrvatskoj.

nac zbližavanja KPJ-a s komunističkim strankama Bugarske, Čehoslovačke, Francuske, Italije, Mađarske, Poljske, Rumunjske i SSSR-a, a to je u uvjetima, barem što se tiče istočnoeuropskih partija, tadašnjih ili skorašnjih diktatura tih stranaka, značilo i veliku bliskost tih država.

Prema dosadašnjim istraživanjima, jedan od razloga sukoba pokušaj je Staljina da zauzda revolucionarni žar i neovisnost KPJ-a. Naviknut da se komunisti širom svijeta podvrgavaju volji SSSR-a, Staljin je žestoko reagirao na iskaze neovisnosti KPJ-a i nepoštivanje njegova mišljenja. Smetao mu je radikalizam Josipa Broza Tita, koji je ometao postupnu sovjeticizaciju istočnoeuropskih zemalja, a iritirala ga je i jugoslavenska suzdržanost prema osnivanju mješovitih jugoslavensko-sovjetskih poduzeća i optužbe na račun sovjetskih vojnika za neprimjereno ponašanje. Neovisnost, pretjerana revolucionarnost i apetiti na račun susjeda naveli su sovjetsko vodstvo i vodstva ostalih članica da u lipnju 1948. na zasjedanju Informbiroa donesu rezoluciju s optužbama da vodstvo KPJ-a vodi revizionističku i protusovjetsku politiku, a jugoslavenski komunisti pozvani su da postave novo vodstvo.⁶

Otpor protiv središta svjetskoga komunizma SSSR-a i Informbiroa, gospodarska blokada zemlje i nastojanje da se ne dovede u pitanje jednostranačka vlast tražili su jedinstvo, pa je KPJ krenuo u radikalni obračun sa svima koji su podržali Informbiro, iskazali dvojbe ili kritizirali stanje u zemlji. Ukupan broj onih koji su označeni kao informbiroovci u Jugoslaviji bio je oko 55 000, među kojima više od 1 600 sudionika rata od 1941. Brojnost i utjecaj protivnika naveli su komunističko vodstvo na osnivanje posebnih koncentracijskih logora, osim što su iskorišteni već postojeći zatvori, nazvani kazneno-popravni domovi (KPD), primjerice oni u Lepoglavi, Slavonskoj Požezi i Staroj Gradiški. Logori Goli otok i Sv. Grgur osnovani su u ljeto 1949., a na njima je bilo smješteno i okrutno zlostavljano ukupno oko 16 000 logoraša.

Spolna struktura

Od 85 udbaša informbiroovaca u sigurnosnoj, obavještajnoj i protuobavještajnoj službi – koju ću nadalje, bez obzira na njena različita razdoblja i nazive, zvati Udba – ogromna su većina, očekivano, muškarci. Jedina je žena sudionica partizanskoga pokreta od prosinca 1942., članica KPJ-a koja je postala članica Udbe u veljači 1944. Bila je činovnik u “III. Odsjeku Odjeljenja Udbe” za grad Rijeku, a već sam u uvodu objasnio zašto sam neke činovnike uključio

⁶ Ivo BANAC, *Sa Staljinom protiv Tita. Informbirovski rascjepi u jugoslavenskom komunističkom pokretu*, Globus, Zagreb 1990.; “Jugoslavija”, *Hrvatski leksikon*, sv. 1., A–K, Naklada leksikon d.o.o., Zagreb 1996., 549.; Dušan BILANDŽIĆ, *Hrvatska moderna povijest*, Golden marketing, Zagreb 1999., 292.; Tvrtko JAKOVINA, *Američki komunistički saveznik. Hrvati, Titova Jugoslavija i Sjedinjene Američke Države 1945. – 1955.*, Srednja Europa – Profil, Zagreb 2003., 111.; Leonid GIBIANSKII, “Sovjetsko-jugoslavenski sukob 1948: istoriografske verzije i novi arhivski izvori”, *Jugoslavija v hladni vojni: Yugoslavia in the Cold War*, Inštitut za novejšo zgodovino – University of Toronto, Ljubljana 2004., 27.-47.

u ovu analizu koja obuhvaća uglavnom oficire Udbe.⁷ Po svemu sudeći, njezina se krivnja sastojala u tome što su joj muž i brat bili udbaši optuženi zbog pristajanja uz optužbe Informbiroa.

Tablica 1. Spolna struktura

Spol	Osuđenici
Muškarci	84
Žene	1
Ukupno	85

Socijalno podrijetlo

Prema marksističkoj klasnoj teoriji, radnička klasa, siromašni seljaci i “poštena inteligencija” bili su revolucionarno usmjereni. Očekivano je, dakako, da su doktrina o predvodnicima i nositeljima klasne borbe i prihvaćenost komunističke ideje i među marginalnim slojevima stanovništva utjecale na socijalnu strukturu članova Udbe, a u ovome slučaju i na strukturu udbaša informbiroovaca. Dakako, nepotrebno je posebno isticati da je i većinski sastav stanovništva činio nezaobilaznu podlogu ne samo u primjeni radikalnih zahvata KPJ-a, nego i u sastavu njegovih vlastitih redova, pa time i pripadnika Udbe. S obzirom na to da je 1948. u Hrvatskoj bilo 66,3% poljoprivrednog stanovništva, a prije ratnoga razdoblja od 1941. do 1945. i ubrzane poratne industrijalizacije i urbanizacije moralo ga je biti više, jasno je da ni struktura KP-a – a zato ni struktura Udbe, sudeći barem prema podacima za udbaše informbiroovce – ne iznenađuje.⁸

Tablica 2. Socijalni sastav KPH početkom 1945.⁹

Kategorija	Broj	%
Radnici	3 679	23,2
Seljaci	10 238	64,6
Obrtnici	560	3,5
Namještenici	597	3,8
Intelektualci	778	4,9
Ukupno	15 852	100,0

Iako sam ih zbog preciznosti naveo u posebnoj skupini, za osam seljaka ili zemljoradnika, o kojima nema podataka o podrijetlu, može se prema njihovu zanimanju prije stupanja u Udbu ili njezine prethodnice s velikom sigurnošću

⁷ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Popis”.

⁸ Zdenko RADELIĆ, *Hrvatska u Jugoslaviji : Od zajedništva do razlaza, 1945.-1991.*, Školska knjiga – Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2006., 424., i tamo navedeni naslovi.

⁹ Ivan JELIĆ, *Komunistička partija Hrvatske 1937-1945*, Globus, Zagreb 1981., 332.

pretpostaviti da su seljačkoga podrijetla. Poznato je naime da je jedna od glavnih značajki hrvatskoga društva u prošlosti, kao i sadašnjosti, deagrarnizacija i urbanizacija, što znači da je teško vjerovati u obrnut proces, tj. da je netko iz grada i iz ne-seljačke obitelji postao zemljoradnik. Zato sam tih osam seljaka ili zemljoradnika izdvojio u posebnu skupinu “Najvjerojatnije seljačko podrijetlo”.

I u kategoriji “Nepoznato” za deset udbaša informbiroovaca dostupni su podaci da je riječ o radnicima s minimalnom kvalifikacijom, među kojima su primjerice vozač, mornar, brijač, skladištar, konobar, ali i činovnik, pa se i za njih može pretpostaviti da su pripadali seljačkim ili radničkim obiteljima. No, iz istih razloga kao i u prijašnjem slučaju, ipak sam ih ostavio u posebnoj kategoriji “Nepoznato”.

Tablica 3. Socijalno podrijetlo

Socijalno podrijetlo obitelji	Osuđenici
Seljačko podrijetlo	26
Radničko podrijetlo	10
Obrtničko podrijetlo	5
Činovničko podrijetlo	3
Najvjerojatnije seljačko podrijetlo	8
Nepoznato	33
Ukupno	85

Nacionalna i regionalna struktura

Od 85 udbaša informbiroovca poznata je nacionalnost za njih 73. Od tog broja Hrvata je bilo 54, Srba 16, a ostalih 3. Među njima su jedan Slovenac, jedan Mađar i jedan Talijan. Međutim, od 12 udbaša informbiroovca kod kojih se ne spominje nacionalnost gotovo se pouzdano može reći da je među njima bilo 10 Hrvata, jedan Srbin i jedan Talijan. No kako mjesto ili područje rođenja te ime i prezime ipak nisu potpuno pouzdani podaci, a na njima sam temeljio pretpostavke, u tablici “Nacionalna struktura” ostavio sam ih u rubrici “Nepoznato”. Ali s obzirom na prilično visoku vjerojatnost da je moja pretpostavka točna, u tablici “Regionalna pripadnost prema rođenju i nacionalnosti” u zagradama sam upisao i svoje procjene.

Za oblast, a kod nekih najčešće i mjesto rođenja, dostupni su precizni podaci za njih 64. Razvrstao sam ih prema oblastima Bjelovar, Dalmacija, Karlovac, Rijeka, Osijek i Zagreb, na temelju administrativne podjele iz 1949. No i onima kojima nacionalnost nije sasvim pouzdano utvrđena može se, s obzirom na područje djelovanja u ratu i službovanja u miru, pa i prema karakterističnim prezimenima za neke krajeve, posredno prilično pouzdano odrediti regionalna pripadnost. Ipak, kao i u primjeru nacionalne strukture, bit će u skupini “Nepoznato”. Iako taj podatak neće biti obuhvaćen u tablici, ovdje ću iznijeti

pretpostavku da su među 21 osuđenikom – od kojih je za 9 poznata nacionalnost, a za 12 se ona može pretpostaviti – osmorica bila iz Oblasti Dalmacija, petorica iz Oblasti Rijeka, trojica iz Oblasti Bjelovar, dvojica iz Oblasti Zagreb i jedan iz Oblasti Osijek. Jedan je s područja Osijeka ili Zagreba, a za dvojicu nije moguća iole ozbiljnija pretpostavka. Petorica nisu rođena u Hrvatskoj, a samo jedan od njih nije Hrvat, nego Slovenac.

Upadljiv je velik broj osuđenika s područja Oblasti Rijeka, napose s obzirom na to da su čak sedmorica iz bliže okolice Crikvenice. Slično je i s podacima za Dalmaciju. O čemu je točno riječ pokazat će buduća istraživanja, ali ovdje treba podsjetiti da je u literaturi već zabilježeno da se cijeli OK KPH za Hrvatsko primorje i dio OK KPH za Gorski kotar i dio OK KPH za Istru izjasnio za Rezoluciju.¹⁰

Tablica 4. Nacionalna struktura

Nacionalnost	Broj osuđenika
Hrvati	54
Srbi	16
Talijani	1
Slovinci	1
Mađari	1
Nepoznato	12
Ukupno	85

Ako izdvojimo samo dvije prevladavajuće nacionalnosti, Hrvati su u strukturi udbaša informbiroovaca imali 62,9%, a Srbi 18,6% udjela. U razumijevanju dostupnih podataka kao orijentir može pomoći popis iz 1948., prema kojemu je u Hrvatskoj tada bilo 78,7% Hrvata i 14,4% Srba te pretpostavka da su u strukturi Udbe imali viši udio od udjela u stanovništvu, što se temelji na mnogobrojnim podacima o nacionalnoj strukturi partizana, vojske i policije iz različitih razdoblja komunističke Jugoslavije.¹¹

Tablica 5. Regionalna pripadnost prema rođenju i nacionalnost

Oblast (republika, država)	Hrvati	Srbi	Slovinci	Mađari	Talijani	Osuđenici
Osijek	3	0	0	1	0	4
Bjelovar	3	2	0	0	0	5
Zagreb	9	2	0	0	0	11

¹⁰ I. BANAC, *Sa Staljinom protiv Tita*, 178., 179.

¹¹ *Popis stanovništva, domaćinstva, stanova i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991.*, 9. Brojne podatke o nacionalnim strukturama donosi Z. RADELIĆ, *Hrvatska u Jugoslaviji*.

Karlovac	1	6	0	0	0	7
Rijeka	16	0	0	0	1	17
Dalmacija	12	3	0	0	0	15
Crna Gora	1	0	0	0	0	1
Slovenija	1	0	1	0	0	2
Srbija	2	0	0	0	0	2
Nepoznata oblast	6 + (10?)	3 + (1?)	0	0	(1?)	21
Ukupno	54 + (10?)	16 + (1?)	1	1	1 + (1?)	85

Na kraju ovoga poglavlja treba upozoriti i na podatak prema kojemu je u razdoblju od 1948. do 1952., a to je razdoblje koje se razmatra i u ovome radu, na području cijele Jugoslavije osuđeno 300 oficira Udbe.¹² Naglašavam da je s tim brojem usporediv broj 67, a to je sigurni donji broj oficira među osuđenim udbašima informbiroovcima u Hrvatskoj od ukupnog broja (85) u ovoj analizi, o čemu se govori u posebnom poglavlju. Dakle, 67 od 300 predstavlja 22,3%.

Obrazovanje i zanimanje prije odlaska u partizane i angažmana u Udbi

Utvrđivanje stupnja obrazovanja s obzirom na podatke nije jednostavno riješiti, zapravo grupirati ih prema uobičajenoj strukturi, a da bude što lakše usporedivo s današnjim razumijevanjem stupnja obrazovanja.

Kod osuđenika se često spominje posao koji je osuđenik obavljao, rjeđe škola, a još manje broj razreda osnovne, zanatske ili građanske škole ili pak gimnazije koju je završio. Osim o naobrazbi koju je stekao u svom zanimanju, ponekad se spominje i koliko je razreda neke škole, a uglavnom je riječ o gimnaziji, završio u vrijeme rada u Udbi, zapravo, kako najčešće glasi formulacija, u JNA. Raznolikost podataka i teškoća u njihovu svođenju pod zajednički nazivnik dodatno se povećava s obzirom na raznolikost i razvedenost školskoga sustava do 1941., preciznije 1945. Čak ni dobro poznavanje osnovnog i, uvjetno rečeno, srednjoškolskog sustava tu ne pomaže previše jer u dokumentima nema ujednačenog prikaza školske spreme osuđenika, ni škole ni završenih razreda. Upozoravam na posebnosti školskoga sustava Kraljevine Jugoslavije, što je dijelom naslijedila i FNRJ. Osmogodišnja tzv. narodna škola bila je obvezna, ali to je bilo uglavnom deklarativno, a ne i u stvarnosti. Prvi stupanj bila je četverogodišnja tzv. osnovna škola, a na nju se nadovezivala, također četverogodišnja, tzv. viša narodna škola. Većinom se obvezno školovanje svodilo na osnovnu školu s četiri razreda, s kojom su se učenici, osim početnog obrazovanja, osposobljavali za najjednostavnija zanimanja u poljoprivredi, obrtu i trgovini. Četverogodišnje više narodne škole, kao drugi stupanj zamišljene ali neostvarene obvezne osmogodišnje škole, imale su zadaću spremati djecu za

¹² Drago NIKOLIĆ, *Razvoj oružanih snaga SFRJ 1945. – 1985., Vojna bezbednost*, Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd 1986., 75.

nešto složenija zanimanja. No one su djelovale samo tamo gdje nije bilo građanske škole ili gimnazije. Djeca su nakon završene osnovne (četverogodišnje) škole mogla nastaviti školovanje i u nižim stručnim, građanskim ili srednjim školama. Četverogodišnje građanske škole, kao i više narodne škole, davale su praktična znanja za složenija trgovačka, obrtnička, industrijska i poljoprivredna zanimanja, s tom razlikom da su učenici mogli nastaviti školovanje, i to izravno u učiteljskim ili srednjim stručnim školama. Gimnazije su bile osmogodišnje ili potpune i četverogodišnje, koje su stupnjevane na niže i više. Nakon završetka bilo koje od nižih gimnazija, jednako kao i nakon završetka građanske škole, polagala se mala matura, što odgovara današnjoj osmogodišnjoj osnovnoj školi. Nakon jedinstvene osmogodišnje tj. potpune gimnazije ili više gimnazije polagala se velika matura, što odgovara današnjoj srednjoj školi. Dio učenika nižih gimnazija nastavljao je školovanje u srednjim stručnim školama, dio u četverogodišnjim učiteljskim školama, koje su pohađali i svršeni polaznici građanskih škola, a nakon završene više odnosno potpune osmogodišnje gimnazije otvarao se put prema stjecanju sveučilišne naobrazbe.¹³

Unatoč gotovo nepremostivim teškoćama, pokušao sam sve podatke o obrazovanju svesti prema nekoliko razina: studenti, srednja stručna sprema, nepotpuna srednja stručna sprema, osnovna škola i nepotpuna osnovna škola. Za neke osuđenike postoje podaci o tome što su radili ili bili po zanimanju, što je olakšalo njihovo grupiranje. S obzirom na nepreciznost podataka moguće je da je pojedinog osuđenika trebalo uvrstiti na nižu ili višu razinu, ali, procjenjujem, to ne može bitno utjecati na cjelokupnu sliku.

Treba naglasiti da su neki bili ili postali đaci i studenti u vrijeme rada u Udbi. Kao i kod nekih drugih struktura u ovome radu, i ova bi mogla pružiti precizniju sliku samo ako budu dostupni novi podaci, u ovome slučaju životopisi za većinu osuđenika, što je gotovo nemoguće očekivati. Međutim, i približan uvid u stupanj obrazovanja osuđenika kombiniran s uvidom u njihova zanimanja prije angažmana u Udbi ipak može dati određenu sliku.

Tablica 6. Stupanj školske spreme

Stupanj školske spreme	Osuđenici
Nepotpun fakultet (studenti)	5
Srednja škola	4
Nepotpuna srednja škola	3
Osnovna škola	12
Nepotpuna osnovna škola	38
Nepoznato, ali najvjerojatnije s osnovnom školom	5
Nepoznato	18
Ukupno	85

¹³ Podatke o školstvu dobio sam od kolege prof. Egona Kraljevića. Zahvaljujem mu i na pomoći u objašnjenju nepreciznih biografskih podataka o obrazovanju pojedinih osuđenika i predloženoj tablici 6.

Tablica 7. Zanimanje prije angažmana u Udbi

Zanimanje	Osuđenici
Studenti i đaci	10
Službenici	7
Kvalificirani radnici (majstori, pomoćnici, naučnici)	31
Radnici nepoznate kvalifikacije	4
Zemljoradnici	21
Kućanice	1
Nepoznato	11
Ukupno	85

Sudjelovanje u partizanskom pokretu, NOP-u i JA

U ovo sam poglavlje uvrstio sve one udbaše informbiroovce kod kojih se navodi godina, a često i precizan datum kad su se pridružili partizanskom pokretu. One za koje to nije navedeno, a na osnovi drugih podataka, primjerice onih o pripadnosti nekom obavještajnom centru ili Ozni, sasvim je sigurno da su bili partizani, stavio sam u skupinu "Nepoznata godina". One kod kojih postoji i najmanja mogućnost da su pripadnici Ozne ili Udbe postali tek nakon svibnja 1945. uključio sam u skupinu "Nepoznato", iako je velika vjerojatnost da je većina osuđenika iz ove skupine bila u partizanima.

Za petoricu njih postoje dva različita podatka, i to kod trojice različite godine, a kod dvojice različit dan ili različit mjesec pridruživanja pokretu. U pravilu sam se opredijelio za kasniji datum jer pretpostavljam, ako nije riječ o pogrešci, da su oni istražitelji Udbe koji su upisali kasniji datum bili stroži u, uvjetno rečeno, priznavanju partizanskoga staža, odnosno u priznavanju aktivnog sudjelovanja u partizanskome pokretu, a da nisu uzimali u obzir moguće simpatizerstvo praćeno tek povremenom materijalnom pomoći kao vrijeme uključenja u pokret. Bez obzira na moguću grešku u primjeni navedenog kriterija, trojica s mogućim pogrešnim datumom neće utjecati na cjelokupnu sliku o vremenu pridruživanja udbaša informbiroovaca partizanima.

Kod trojice udbaša informbiroovaca zabilježen je prekid u sudjelovanju u partizanima, što je vjerojatno povezano sa zarobljavanjem ili bolešću. Te sam podatke zanemario jer je u ovome slučaju bitno samo kad se netko uključio u pokret.

Tablica 8. Sudjelovanje u NOP-u

Godina	Broj osuđenika
1941.	12
1942.	16
1943.	18
1944.	10
1945.	-

Nepoznata godina	20
Nepoznato	6
Nije bio u partizanima	3
Ukupno	85

Stranačka struktura

Stranačka struktura očekivano pokazuje da su svi udbaši koji su bili osuđeni zbog Informbiroa ili u vezi s njim bili članovi KPJ-a – očekivano zato što je poznato da su gotovo svi pripadnici Udbe bili komunisti. Formulacija “gotovo svi” nužna je zbog toga što je vjerojatno da su na položajima s uskom specijalnošću – poput šifranata i prevoditelja – a još više na mjestima koja nisu izravno povezana s djelatnošću službe – poput kuhara i vozača – bili i oni koji nisu bili članovi KPJ-a.

No, prema pouzdanim podacima, među osuđenima je bilo 65 članova KPJ-a. One o kojima nema potpuno pouzdanih podataka izdvojio sam u dvije skupine. U skupinu “Nepoznato, ali gotovo sigurno član KPJ-a” svrstao sam osuđenike za koje sam potpuno uvjeren da su bili članovi s obzirom na činjenicu da su bili na visokoj dužnosti, primjerice šefovi ili zamjenici šefova opunomoćstava, ili su pak bili članovi službe još iz vremena obavještajnih centara. Dakako, moja pretpostavka proizlazi iz činjenice da je jedna od bitnih pretpostavki da bi netko postao pripadnik Udbe i njezinih prethodnica bila da je bio član KPJ-a. O tome govore brojni dokumenti i svjedočenja, a najviše činjenica da su svi pripadnici Udbe za koje postoji podatak o stranačkoj pripadnosti bili članovi KPJ-a. Navest ću dva citata koji potvrđuju moje navode. Na savjetovanju načelnika i rukovoditelja Ozne u srpnju 1945. u završnoj riječi general Ivan Krajačić Stevo, načelnik Ozne za Hrvatsku, bio je posve jasan:

“Svi članovi OZN-e su ujedno i članovi Partije.”¹⁴

Jednako, ali s vremenske distance, o odnosu KPJ-a i Udbe govorio je i tadašnji ministar unutarnjih poslova SFRJ Franjo Herljević:

“Komunistička partija Jugoslavije direktno je i potpuno politički usmeravala službu bezbednosti i najneposrednije se starala o njenom kadrovskom i drugim oblicima osposobljavanja.”¹⁵

One pripadnike Udbe kod kojih se ne spominje dužnost prema kojoj bi procjena bila potpuno sigurna uvrstio sam u skupinu “Nepoznato, ali najvjerojatnije članovi KPJ-a”. No i za osuđenike u ovoj skupini s velikom se sigurnošću može reći da su bili članovi KPJ-a. Kod dvojice udbaša spominje se prekid

¹⁴ *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946., Dokumenti, knj. 1*, prir. Zdravko Dizdar, Vladimir Geiger, Milan Pojić, Mate Rupić, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod 2005., 243.-244.; HR-HDA, 1491, 2.25, Zapisnik s prvog savjetovanja Ozne za Hrvatsku, srpnja 1945.

¹⁵ Franjo HERLJEVIĆ, “Nastanak i razvoj službe bezbednosti”, *13. maj, izvanredni broj*, Beograd 1976., 36.

članstva, ali su obojica u času uhićenja bili članovi KPJ-a. U jednom sam slučaju i kandidata za člana KPJ-a uračunao kao člana. Naime, prema Statutu KPJ-a, koji je prihvaćen na 5. kongresu KPJ-a 28. srpnja 1948., postojala je kategorija "Kandidati za članove Partije" prema kojoj kandidatski staž od 6 do 12 mjeseci omogućava kandidatu da se upozna s "programom, statutom i taktikom Partije". Konačno, kandidati su prisustvovali sastancima partijske organizacije i plaćali članarinu.¹⁶ Osim toga, činjenica da je riječ o vojnom službeniku, preciznije medicinskom radniku na radu u Udbi, potvrđuje prijašnje navode.

Tablica 9. Članstvo u KPJ-u

Godina primanja	Osuđenici
Do 1941.	3
1941.	3
1942.	6
1943.	19
1944.	16
Primljen u ratu, nepoznatog datuma	1
1945.	4
1946.	5
1947.	-
1948.	1
1949.	1
Član KPJ-a od nepoznatog datuma	6
Nepoznato, ali gotovo sigurno član KPJ-a	14
Nepoznato, ali najvjerojatnije član KPJ-a	6
Nije bio član KPJ-a	0
Ukupno	85

Angažman u Obavještajnom centru/Ozni/Udbi

Od 85 udbaša informbiroovaca za tek nešto više od polovice njih poznata je godina kada su se uključili u rad sigurnosne i obavještajne službe. Za 43 se ne zna kad su postali pripadnici Udbe. No, iako manjkavi podaci ne omogućuju sigurne zaključke, za većinu se može sa sigurnošću reći da su postali članovi aparata već u ratnome razdoblju.

Kod jednog pripadnika postoje dva podatka, i to da je postao pripadnik Udbe, točnije Obavještajnog centra, u studenome 1943., i da je u Udbi, tada Ozni, od 1945. U ovom slučaju odlučio sam se za raniji datum jer je očito da je taj podatak pouzdaniji s obzirom na to da se precizno navodi rejonski obavještajni centar (ROC) čiji je taj udbaš bio član.

¹⁶ V. kongres Komunističke partije Jugoslavije. 21. – 28. jula 1948. Stenografske bilješke, Kultura, Zagreb 1949., 845.

Tablica 10. Vrijeme uključanja u OC/Oznu/Udbu

Godina	Broj osuđenika
1943.	4
1944.	11
Do kraja svibnja 1945.	10
Nakon svibnja 1945.	4
1946.	4
1947.	3
1948.	4
1949.	2
Nepoznato, ali sigurno već u ratu	4
Nepoznato	39
Ukupno	85

Prevagu “ratnih” nad “poslijeratnim” udbašima informbiroovcima potvrđuje i tablica u koju sam uključio samo one s preciznim podacima o datumu uključanja u Udbu.

Tablica 11. Vrijeme uključanja u OC/Oznu/Udbu prije i nakon rata

Vrijeme uključanja	Broj osuđenika
Do kraja svibnja 1945.	29
Nakon svibnja 1945.	17
Ukupno	46

Čin i položaj u vrijeme uhićenja

Visina čina, dakako, pokazatelj je kako vođe neke organizacije, u ovom slučaju Udbe, vrednuju nečiji doprinos i koje mjesto u hijerarhiji određeni član zauzima. Čin je poznat za čak 56 udbaša. Razvrstao sam ih od viših činova prema nižima. One osuđenike za koje se u dokumentima ne navode činovi, a bili su u vrijeme uhićenja šefovi ili pomoćnici šefova, što je siguran znak da su bili oficiri, izdvojio sam u posebnu skupinu “Nepoznat čin, rukovodeće mjesto”. Dakle, onih s poznatim činom i onih koji su sigurno imali čin zajedno je 67. U posebnoj su kategoriju oni “Bez čina ili je čin nepoznat”.

Za jednog osuđenika postoje dva podatka: da je bio poručnik i da je bio potporučnik. Svrstao sam ga u kategoriju poručnika zbog veće vjerojatnosti da se pogriješilo u navođenju da je potporučnik nego što je to u slučaju prvoga podatka. Naime, iako se riječju “pporučnik” često navodio čin potporučnika, takav način pisanja omogućavao je i lakšu grešku kod upisivanja činova. Zato sam se između dva dostupna podatka opredijelio za poručnika. U svakom slučaju ta dvojba ne može utjecati na sliku prema kojoj poručnici prevladavaju među udbašima informbiroovcima.

Tablica 12. Čin u vrijeme uhićenja

Čin	Broj osuđenika
Major	4
Kapetan	14
Poručnik	23
Potporučnik	10
Zastavnik	5
Nepoznat čin, na rukovodećem mjestu	11
Bez čina ili je čin nepoznat	18
Ukupno	85

Za usporedbu mogu poslužiti podaci o strukturi činova u Jugoslavenskoj armiji 1946., i to za cijelu Jugoslaviju, prema kojoj je od svih činova majora bilo 1 241, kapetana 4 435, poručnika 11 592, potporučnika 7 176 i zastavnika 8 477.¹⁷ Za razliku od Hrvatske, gdje je najviši čin bio čin majora, u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji uhićeno je jedanaest potpukovnika Udbe, ali i jedan visoki oficir savezne Udbe.¹⁸

Dužnost u vrijeme uhićenja

Kod mnogih udbaša informbiroovaca spominje se da su bili na dužnosti šefa, zamjenika šefova, članova opunomoćstva ili na nekoj drugoj dužnosti. No kod mnogih se to ne navodi. Sve sam ih razvrstao u četiri skupine, s time da sam u kategoriju "Oficir, rukovodeća dužnost" stavio samo one koji su bili šefovi opunomoćstva ili, u jednom slučaju, upravitelj zatvora. U skupinu "Oficir, nerukovodeća dužnost" uvrstio sam i one koji su bili zamjenici šefova ili šefovi pojedinih odjeljenja. Posebna je kategorija "Službenici na pomoćnim dužnostima", gdje sam uvrstio primjerice zubotehničara na dužnosti pomoćnika sanitetskog referenta u Udbi za Hrvatsku u Zagrebu i brijačkoga pomoćnika u Odjeljenju Udbe za grad Zagreb. S obzirom na to da u analizu nisam uključio sve takve službenike, moram još jednom naglasiti da sam tih pet udbaša na pomoćnim dužnostima uvrstio samo zbog toga što su i u "Pregledu" i u "Popisu" prikazani na potpuno jednak, a to znači prilično informativan način, za razliku od drugih na sličnim marginalnim dužnostima. Takvi su u "Popisu" prikazani samo prema kriteriju osuđenih po godinama, bez detaljnijih podataka, pa ih, zbog stvarne nevažnosti njihove dužnosti u Udbi, a napose zbog kriterija samog stvaratelja dokumenta, nisam uključio u analizu. Očito su navedena petorica izdvojena zbog nekih važnih kriterija poznatih, nažalost, samo stvaratelju dokumenta.

¹⁷ D. NIKOLIĆ, *Razvoj oružanih snaga SFRJ 1945. – 1985., Kadrovi i kadrovska politika*, Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd 1989., 59.

¹⁸ I. BANAC, *Sa Staljinom protiv Tita*, 155.

Tablica 13. Dužnost u vrijeme uhićenja prema kriteriju rukovođenja

Položaj	Osuđenici
Oficir, rukovodeća dužnost	8
Oficir, nerukovodeća dužnost	48
Službenik na pomoćnim dužnostima	5
Nepoznat točan položaj	24
Ukupno	85

Mjesto službovanja u vrijeme uhićenja

U sljedećoj tablici udbaše informbiroovce grupirao sam prema gradovima ili kotarevima njihova službovanja u vrijeme uhićenja. Za 65 od njih 85 poznato je mjesto službovanja, iako često nije sigurno o kojoj je razini strukture Udbe riječ, gradskoj, kotarskoj ili obje zajedno. No, u slučaju kad se kao mjesto službovanja spominje Zagreb, često se ne naglašava je li riječ o Opunomoćstvu Udbe za grad Zagreb ili o Udbi za Hrvatsku koja je imala sjedište u glavnome gradu. Ali od 25 udbaša za koje postoje podaci da su radili u Zagrebu, sigurno je da je njih 12 radilo u Udbi za Hrvatsku, a moguće je da je još netko među ostalih 13 vezan za tu razinu, a ne za grad Zagreb. Sličan problem javlja se i u drugim gradovima s obzirom na podjele na gradove, kotareve i oblasti, daka-ko, osim za one osuđenike za koje se izričito naglašava o kojoj je razini riječ. Moguće je, kao što sam naveo, da je netko bio istodobno šef opunomoćstva grada i kotara. Tako je primjerice poznat podatak da je šef Ozne “za kotar i grad Karlovac” bila ista osoba.¹⁹

Poseban je problem osuđenik koji je bio šef Opunomoćstva centra Udbe za Koper u Sloveniji. Nemam dovoljno podataka, a ni prostora, za pojašnjenja o pokrivenosti stranih zemalja od strane savezne i republičkih Udbi, pa je na ovome mjestu dovoljno ustanoviti da je riječ o Hrvatu koji je, očito, bio vezan za hrvatsku Udbu, a pokrivaio je grad koji se do 1954. nalazio na Slobodnom Teritoriju Trsta, dakle na stranom području.

Za trojicu udbaša informbiroovaca postoje različiti podaci prema kojima ostaje nejasno jesu li radili u Daruvaru ili Bjelovaru, Osijeku ili Slavenskom Brodu, Puli ili Rovinju. Opređeljivao sam se prema “Pregledu”, osim u slučaju osuđenika gdje se spominju Pula i Rovinj, gdje sam se odlučio za Rovinj. Naime, u “Popisu” se naglašava da je na dužnosti člana Ispostave u Rovinju, a očito je riječ o Ispostavi Udbe u Puli.

Iz podataka se vidi da su osuđenici s 26 područja, ali, kao što sam upozorio, s različitih razina vertikalne organizacije (grad, kotar, republika) Udbe, i jedan je djelovao u Sloveniji. Udba Hrvatske bila je, sudeći prema dostupnim, tj. spomenutim historijatima iz 1954., podijeljena na 77 organizacija koje su

¹⁹ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kutija 1, Organizacija službe, Opunomoćstvo Udbe za kotar Karlovac, Podaci o historijatu resora (Udbe), 10. 11. 1954. Vidi i Josip BOLJKOVAC, *Istina mora izaći van*, Golden Marketing – Tehnička knjiga, Zagreb 2009.

pokrivale sljedeće kotareve: Beli Manastir, Benkovac, Bjelovar, Brač, Brinje, Buje, Buzet, Cres–Lošinj, Čakovec, Čazma, Daruvar, Delnice, Donja Stubica, Donji Lapac, Donji Miholjac, Drniš, Dubrovnik, Dugo Selo, Dvor na Uni, Đakovo, Đurđevac, Garešnica, Glina, Gospić, Grad Zagreb, Grubišno Polje, Imotski, Ivanec, Jastrebarsko, Karlovac, Klanjec, Knin, Koprivnica, Kostajnica, Krapina, Križevci, Kutina, Labin, Ludbreg, Makarska, Metković, Nova Gradiška, Novska, Ogulin, Orahovica, Osijek, Pakrac, Pazin, Perušić, Petrinja, Podravska Slatina, Poreč, Prelog, Pula, Rab, Rijeka, Senj, Sinj, Sisak, Slavonska Požega, Slavonski Brod, Slunj, Split, Šibenik, Udbina, Valpovo, Varaždin, Velika Gorica, Vinkovci, Virovitica, Vis, Vojnić, Vukovar, Zadar, Zlatar i Županja.²⁰

S obzirom na to da je Zakonom o podjeli NR Hrvatske na kotare, gradove i općine iz 1952. Hrvatska bila podijeljena na 88 kotareva (i 7 gradova), očito je da neka opunomoćstva Udbe nisu poslala izvještaje ili, moguće je, svi kotarevi nisu ni imali svoja opunomoćstva.²¹

Tablica 14. Mjesto službovanja u vrijeme uhićenja

Mjesto službovanja	Osuđenici
Benkovac	1
Bjelovar	1
Crikvenica	3
Čakovec	1
Daruvar	1
Donji Miholjac	1
Đurđevac	1
Garešnica	1
Knin	2
Koper	1
Kostajnica	1
Kutina	1
Lošinj	2
Novska	2
Osijek	3
Prelog	1
Pula	2
Rab	1
Rijeka	5
Rovinj	1
Senj	1

²⁰ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kutija 1, NRH, DSUP, Podaci o historijatu resora (Udbe) ili Popis prvih rukovodilaca rajonskih i kotarskih obavještajnih centara i opunomoćenika Ozne u Hrvatskoj.

²¹ Z. RADELIĆ, *Hrvatska u Jugoslaviji*, 240.

Sinj	1
Sisak	1
Slavonska Požega	1
Slavonski Brod	1
Split	1
Zagreb	25
Nepoznato	22
Ukupno	85

Dobna struktura

Za dobnu strukturu dostupni su podaci za 64 osobe. Razvrstao sam ih u četiri dobne ili starosne skupine, i to prema kriteriju koliko su godina imali 1949. godine. Dakle, iako je vremenski raspon koju obuhvaćam pet godina, morao sam se, dakako, odlučiti samo za jednu godinu. Izabrao sam 1949. zato što je to godina u kojoj ih je najviše uhićeno, neusporedivo više nego 1948., a nakon 1950. broj optuženih i osuđenih postupno je padao. Osim toga treba podsjetiti da su dokumenti iz kojih crpim podatke nastali u razdoblju od 1952. do 1954. Navest ću podatak da je samo jedan udbaša, koji je inače uhićen 1951., osuđen 1952.

Najstariji informbiroovci udbaši imali su 1949. godine 44 godine. Bila su dvojica i rođeni su 1905. U skupini do 24 godine života, onih rođenih do 1925. i mlađih, bilo ih je 15. Dvojica najmlađih imali su 1949. 20 godina. Prosječna starost udbaša informbiroovaca za koje su dostupni podaci je 29,1 godina.

Tablica 15. Starost osuđenika 1949. godine

Dobna skupina	Broj osuđenika
Do 24 godine	12
Od 25 do 29 godina	28
Od 30 do 34 godine	12
Od 35 do 39 godina	9
Od 40 naviše	3
Nepoznato	21
Ukupno	85

Godine uhićenja

Godine uhićenja pokazuju da se intenzitet potrage za informbiroovcima i mogućim kritičarima nekih poteza vlasti koje se moglo povezati s Informbiroom intenziviralo 1949., a da je nakon 1950. osjetno pao broj uhićenih. Dakako, razlozi su višestruki, a pretpostavljam da treba posebno izdvojiti sljedeće: uspjeh u razotkrivanju neprijatelja ili potencijalnih neprijatelja i drastični po-

stupci vlasti, poslije i opadanje žestine borbe, pa time i “uspjeh” u pronalaženju tobožnjih neprijatelja, ali i povećanje opreza među onima koji su bili skloni tezama Informbiroa ili kritici vodstva KPJ-a.

Tablica 16. Godine uhićenja

Godina uhićenja	Uhićenici
1948.	7
1949.	38
1950.	11
1951.	10
Nepoznato	19
Ukupno	85

Dužina boravka u istražnome zatvoru

Kod izračuna dužine boravka u pritvoru zaokružio sam vrijeme boravka na mjesece, i to prema kriteriju da u slučaju ako je datum bliže prvom danu tekućega mjeseca, onda naniže, tj. kraće, a ako je datum bliže prvom danu idućega mjeseca, naviše, tj. na duže razdoblje. Skupine su određene prema broju mjeseci. Nekoliko njih bilo je u pritvoru duže od godinu dana, najduže godinu i sedam mjeseci. Za dvojicu je poznato da su bili nekoliko mjeseci u pritvoru, ali nije poznato točno razdoblje. Stavio sam ih u skupinu “Nepoznato, ali sigurno više mjeseci”. U slučaju da su dostupna dva različita podatka, odlučio za onaj iz “Pregleda” jer su u tom dokumentu podaci o kazni precizniji.

Za 21 osobu nema podataka, ali oni za koje podaci postoje boravili su u istražnom zatvoru prosječno osam mjeseci.

Tablica 17. Dužina istrage

Dužina boravka u istražnome zatvoru	Istraženi
Manje od 1 mjeseca	2
Oko 1 mjeseca	3
Oko 2 mjeseca	7
Oko 3 mjeseca	2
Oko 4 mjeseca	3
Oko 5 mjeseci	7
Oko 6 mjeseci	11
Oko 7 mjeseci	5
Oko 8 mjeseci	7
Oko 9 mjeseci	5
Oko 10 mjeseci	3
Oko 11 mjeseci	2

Oko 1 godine	1
Više od 1 godine	4
Nepoznato, ali sigurno više od nekoliko mjeseci	2
Nepoznato	21
Ukupno	85

Sudovi koji su ih osudili

Kazne zbog podrške Rezoluciji Informbiroa ili u vezi s njom određivane su na temelju Osnovnog zakona o prekršajima objavljenog 17. prosinca 1947., Zakona o izmjenama i dopunama Osnovnog zakona o prekršajima objavljenog 13. listopada 1948. i Zakona o usklađivanju propisa o prekršajima iz saveznih zakona sa Osnovnim zakonom o prekršajima objavljenog 8. siječnja 1949. Postupak bez sudske procedure vodili su mjesni, gradski (rajonski) i kotarski narodni odbori odnosno, ovisno o razini, njihova tijela poput odsjeka unutarnjih poslova, izvršnih odbora ili posebnih komisija.²² Ova tijela mogla su odrediti administrativnu kaznu "društveno korisnog rada" u trajanju do dvije godine, s time da se takva kazna mogla neograničeno produžavati.²³ Međutim, vojne osobe, policajci i pripadnici Udbe, kao i oni građani koji su bili s njima službeno, rodbinski ili prijateljski povezani, bili su suđeni prema odredbama Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države iz 1946.²⁴ Gotovo u pravilu udbašima informbirovcima sudio je Vojni sud 5. vojne oblasti u Zagrebu. Kod većine koji su spomenuti u "Pregledu" ili "Popisu" stoji upravo taj podatak. Kod jednog osuđenika ne spominje se sud, ali je sigurno da je i njega osudio upravo taj sud, jer je bio na dužnosti u Zagrebu. Među onima za koje postoji podatak koji ih je sud osudio samo dva slučaja odudaraju od ostalih. Tako je poručnika i referenta odsjeka Udbe u Rijeci osudio Vojni sud u Rijeci na pet i pol godina zbog povrede službene dužnosti.

I ovdje treba upozoriti na onu šestoricu koji su bili pod istragom, najvjerojatnije i u istražnome zatvoru, a nisu bili osuđeni. Dakle, unatoč tome što nisu osuđeni, i oni su predmet ove analize. Razlog je u tome što se i samim autorima dokumenata činilo nužnim navesti ih u istom popisu s osuđenima.

²² "Osnovni zakon o prekršajima", *Službeni list Federativne Narodne Republike Jugoslavije* (dalje: SL FNRJ), 17. 12. 1947./107, 1497.-1508.; "Zakon o izmjenama i dopunama Osnovnog zakona o prekršajima", SL FNRJ, 13. 10. 1948./87., 1366.-1367.; "Zakon o usklađivanju propisa o prekršajima iz saveznih zakona sa Osnovnim zakonom o prekršajima", SL FNRJ, 8. 1. 1949./3., 30.-31.

²³ Vidi i Ivan KOSIĆ, *Goli otok : najveći Titov konclogor*, 2. izd., Adamić, Rijeka 2003., 26.

²⁴ "Zakon o krivičnim djelima protiv države" (25. 8. 1945.), *Zbornik zakona, uredaba i naredaba*, Zagreb, 25. 11. 1945., 608.-610.; "Zakon o potvrdi i izmjenama i dopunama zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države od 15. kolovoza 1945", SL FNRJ, 23. 7. 1946./59., 685.-687. (Trebalo upozoriti da u navedenom *Zborniku* u potpisu stoji da je Zakon prihvaćen 25. kolovoza 1945., a da u Zakonu o potvrdi i izmjenama iz srpnja 1946. pogrešno stoji da je Zakon prihvaćen 15. kolovoza. Vidi i *Borba : Organ Komunističke partije Jugoslavije*, 27. kolovoza 1945., 4.); Z. J. (autor potpisan samo s inicijalima) Organizacija resora unutrašnjih poslova, *Priručnik*, Zagreb 1954., god. II., jun-jul, 100.

Među 14 onih za koje nema podataka koji ih je sud osudio gotovo je sigurno, sudeći prema statistici, da je većinu osudio Vojni sud 5. vojne oblasti u Zagrebu.

Tablica 18. Osuđenici prema sudovima koji su ih osudili

Vrsta i sjedište suda	Osuđenici
Vojni sud 5. vojne oblasti u Zagrebu	64
Vojni sud u Rijeci	1
Nepoznat sud	14
U istražnome zatvoru	6
Ukupno	85

Razlog presude

Rijetki širi opisi optužbe osuđenika otkrivaju različite uzroke njihove krivnje, ali oni su u većini slučajeva tipizirani i izraženi u frazi da je osuđen “zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a”. Navedenu frazu kod nekih osuđenika prati i optužba za zlorabu službene dužnosti. Na ovome mjestu treba upozoriti na sjećanja mnogih osuđenika koji često svjedoče da se mnogi među njima uopće nisu izjašnjavali o Informbironu ili se pak nisu izjašnjavali za Informbiro. Prema ocjeni Ivice Skomraka, jednog od osuđenika zbog Informbiroa, koja je, dakako, rezultat njegova dojma, vjerojatno izgrađenog na mnogim kontaktima s drugim osuđenicima, od ukupnog broja robijaša iz Hrvatske nije bilo “ni pet posto onih koji su stvarno bili ‘ibeovci’”.²⁵ Istu procjenu za osuđenike iz cijele Jugoslavije dao je Jefto Šašić 1985., početkom 1950-ih generalmajor i šef Kontraobavještajne službe u JA ili, kako se precizira u dokumentu iz 1954., “načelnik 12 uprave”.²⁶ O nevinosti većine osuđenika s vremenske distance nagađa i Vladimir Velebit, koji je 1950. bio pomoćnik ministra vanjske trgovine FNRJ.²⁷

Biti informbiroovac moglo je značiti da si je netko dopustio dvojiti u stav vodstva KPJ-a ili, što je prema nekim sjećanjima isto tako bio čest slučaj, da je u razgovorima rekao poneku kritičku riječ o političkim ili društvenim prilikama u Jugoslaviji. O politici potpune kontrole nad društvom i progonu svake kritičke riječi pisao je Ivan Kosić, bivši zatvorenik na Golome otoku, koji smatra da je J. Brozu Titu sukob s Informbiroom došao kao naručen.

²⁵ Pavle KALINIĆ, *Andrija Hebrang: Svjedoci govore*, Profil, Zagreb 2008., 121.

²⁶ I. KOSIĆ, *Goli otok: najveći Titov konclogor*, 33. O činovima i dužnostima J. Šašića vidi HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kutija 1, Organizacija službe, Opunomoćstvo Udbe za kotar Nova Gradiška, Podaci o historijatu resora (Udbe), 8. 11. 1954.; Luka MIČETA, Sve tajne tajne službe, NIN, Beograd, 28. 3. 2002., <http://www.nin.yu/2002-03/28/22574.html>.

²⁷ Vladimir VELEBIT, *Svjedok historije: Razgovore vodila i knjigu priredila Mira Šuvar*, Razlog d.o.o., Zagreb 2001., 391.

“Nakon bezobzirnog obračuna s građanskim strankama, neposlušnim crkvenim krugovima i desnom opozicijom, Rezoluciju Informbiroa vješto je iskoristio za još temeljitije gušenje svake kritike u vlastitoj Partiji, da bi sebe učinio nedodirljivim i svemogućim.”²⁸

Fraza “izjasnio se za rezoluciju IB-a” bila je uobičajena u historijatima Udbe za one koji su bili osuđeni i izbačeni iz Udbe. Po svemu sudeći, to je bio jednostavan način da se za nekoga kaže da je bio osuđen u vezi sa sukobom s Informbiroom, a da se izbjegne točno navođenje krivnje. No, kao što sam već spomenuo, treba pretpostaviti da kod nekih ili, pretpostavljam, mnogih uopće nije bila riječ o izjašnjavaњу za Informbiro, nego o tome da su pojedinci izrazili dvojbe ili kritičke opaske na račun stanja u društvu.

Lapidarnost dostupnih formulacija “neprijateljska agitacija i propaganda na liniji IB-a” i “zloupotreba službene dužnosti” odlučio sam iskoristiti i za kategorije u tablici. Osim njih, kao u svim prijašnjim tablicama, navodim i kategoriju “Nepoznato”. U pojedinim je opisima formulacija “zloupotreba dužnosti” značila da je osuđenik poznao nekoga tko je djelovao na “liniji IB-a” a da ga nije prijavio. Posebni su slučajevi čuvara u zatvorima koji su osuđenici učinili neke usluge. Tako se jedan od njih, ključar zatvora Udbe za Hrvatsku, inače po činu zastavnik, povezivao s “informbirašima u zatvoru, pravio im usluge, kupovao za njih neke stvari u našoj tekstilnoj prodavaonici, nosio im piće i pio s njima”.²⁹ Da zaključim: iz dostupnih podataka za većinu osuđenika nemoguće je saznati precizni razlog zbog čega su osuđeni, a tipizirana karakteristika o propagiranju stavova Informbiroa u mnogim slučajevima navodi na dvojbu je li doista bila riječ o tome.

Kao što sam već naveo, u analizu su uključeni i oni koji se spominju pod formulacijom “hapšen i pušten sa istrage”.

Tablica 19. Razlozi za presude

Razlog za presudu	Osuđenici
“Neprijateljska agitacija i propaganda na liniji IB-a”	27
“Zloupotreba službene dužnosti” i slično	33
Nepoznato	19
Pušten nakon istrage	6
Ukupno	85

Dužina dosuđene kazne

Dosuđivane dužine kazne u usporedbi s krivnjom pokazuju iznimnu strogošć režima. S obzirom na to da su najčešći razlozi osude “neprijateljska agi-

²⁸ I. KOSIĆ, *Goli otok : najveći Titov konclogor*, 24.

²⁹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”; *Isto*, “Popis”.

tacija i propaganda na liniji IB-a” ili “zloupotreba službene dužnosti”, teške kazne svjedoče o tome u kojoj se mjeri KPJ osjetio ugrožen. Očito je smatrao da prema bivšim drugovima mora biti nemilosrdan kao i prema političkom i ideološkom neprijatelju. Ako se izuzmu masovna smaknuća neprijateljskih vojnika neposredno nakon rata, onda je, sudeći prema nekim svjedočenjima, postupak u zatvorima prema dojučerašnjim pripadnicima KPJ-a bio teži nego prema ideološkim i političkim protivnicima.³⁰ Očito se potkraj 1940-ih i početkom 1950-ih moguća unutarpartijska oporba vodstvu KPJ-a činila većom opasnošću od pristaša drugih stranaka i ideologija, kojima su već zadali najteže udarce, tj. smaknuća i osude na zatvore.

U idućoj su tablici navedene samo dosuđene kazne i smanjenja kazni sudskim putem, ali ne i moguća prijevremena puštanja iz zatvora na temelju različitih političkih odluka. Dakle, prema dosuđenim kaznama može se izračunati da je prosječna dosuđena dužina zatvorske kazne za udbaše informbiroovce bila oko osam i pol godina, što je, pretpostavljam, znatno iznad prosjeka u odnosu na ostale zatvorenike zbog Informbiroa. Naime, kao što je već spomenuto, velik broj njih osuđen je na administrativne kazne, koje su mogle biti najduže dvije godine, iako s mogućnošću višestrukog ponavljanja.

Tablica 20. Dužina dosuđene kazne

Dužina kazne	Osuđenici
18 godina	3
16 godina	3
15 godina	3
14 godina	5
13 godina	4
12 godina	4
11 godina	1
10 godina	4
9 godina	1
8 godina	5
7 godina	3
6 godina	4
5 godina	7
4 godine	6
3 godine	6
2 godine	6
Nepoznato	14
Pušten nakon istrage	6
Ukupno	85

³⁰ Josip BEJUK, *Sjećanja logoraša br. 2544*, vlastita naklada, Sinj 2000., 150.

Predviđen izlazak iz zatvora prema presudi

Ako je suditi prema dosuđenim kaznama i očekivanim izlascima iz zatvora, među udbašima koji su do 1953. osuđeni zbog optužbi u vezi s Informbiroom zadnji su iz zatvora trebali izići 1967., i to dvojica osuđenika. Posebnu skupinu čine oni za koje nisu poznati ni vrijeme osude ni vrijeme očekivanog izlaska iz zatvora. Za jednog među njima dostupan je jedino podatak da je odslužio dvije godine. Posebno je pitanje koliko je onih koji su pušteni na slobodu prije nego što su odslužili kaznu. Dostupni su podaci za devet takvih osuđenika, među kojima je trojici znatno skraćeno služenje kazne. Treba ponoviti pretpostavke koje navodim u poglavlju "O izvorima za članak", da je "Pregled" nastao nakon "Popisa" ili da autori "Popisa" nisu imali sve važne podatke na raspolaganju, jer "Pregled" sadrži datume otpusta nekih osuđenika za koje se u "Popisu" tvrdi da su "sada na izdržavanju kazne". Primjer velikog smanjenja kazne osuđenik je koji je od 18 dosuđenih godina odslužio samo tri, dok je drugi od osam dosuđenih godina odslužio manje od četiri. Sličan je primjer i osuđenika koji je od šest dosuđenih godina odslužio samo nešto više od dvije. Moguće je da je takvih primjera bilo mnogo više, napose u kasnijem razdoblju, ali podaci su dostupni samo za razdoblje od kraja 1953. ili 1954. kada je, pretpostavljam, "Pregled" nastao.

Tablica 21. Godine izlaska iz zatvora prema presudi ili stvarnom izlasku

Godina izlaska iz zatvora	Osuđenici
1967.	2
1966.	-
1965.	3
1964.	4
1963.	6
1962.	5
1961.	1
1960.	3
1959.	3
1958.	3
1957.	2
1956.	3
1955.	3
1954.	8
1953.	7
1952.	3
1951.	8
Nepoznato	15
Bio pod istragom	6
Ukupno	85

Zatvor ili logor u kojima su bili zatočeni

“Pregled” i “Popis” sadrže najpreciznije podatke o osuđenicima i sasvim je sigurno da su oni vjerodostojniji izvori u odnosu na sve ostale dostupne dokumente. To je važno naglasiti s obzirom na podatke o mjestima u kojima su osuđenici odslužili ili služe kazne. Najčešće se kao mjesto odsluženja kazne navodi KPD Stara Gradiška. Prema tom kriteriju najinformativniji je “Popis”, gdje se za samo jednog osuđenika kaže da je služio kaznu na Mermeru, što je bio uobičajeni pojam u redovima Udbe i KPJ-a za logor na Golome otoku, a ne u Staroj Gradišci, kao što je slučaj kod većine drugih.

U historijatima resora rijetko se spominju osuđeni udbaši informbiroovci, i to tek u 15 slučajeva. Međutim, samo za njih šest kaže se i gdje su boravili. Za svih šest tvrdi se da služili ili da služe kaznu na “Mermeru” ili “mermeru”, a nijednom se ne spominje Stara Gradiška. Za jednog osuđenika postoje oba podatka, pa je tako prema “Popisu” bio u Staroj Gradišci, a prema “Historijatu”, a riječ je o onome Opunomoćstva Udbe za kotar Orahovica, na Mermeru. Dvije su pretpostavke: 1. da ovi osuđenici u trenutku kad su uhićeni i osuđeni nisu više bili pripadnici Udbe, što bi onda bilo i objašnjenje zašto ih nema u “Pregledu” i “Popisu”; 2. moguće je da je izraz Mermer među udbašima, a onda i informiranim članovima KPJ-a, služio kao opći izraz za mjesto odsluženja kazne za informbiroovce i da to nije uvijek moralo značiti da je zaista riječ o Golome otoku. Ako bi bila točna prva pretpostavka, onda bi skupinu od 13 osuđenika koji se spominju isključivo u historijatima trebalo tretirati kao posebnu skupinu, skupinu bivših pripadnika OC-a, Ozne i Udbe, te ih posebno prikazati. Buduća će istraživanja potvrditi koja je pretpostavka točna, ali u ovome ih je radu važno bilo obuhvatiti s obzirom na namjeru da se dobije što širi uvid u strukturu pripadnika OC-a, Ozne i Udbe.

Jedan je osuđenik bio u zatvoru u Lepoglavi, a riječ je o službeniku u Udbi, a jedna je osuđenica bila u ženskom KPD-u, i to najvjerojatnije u onome u Slavonskoj Požegi.

Tablica 22. Zatvori ili logori u kojima su služili kaznu

Logor ili zatvor	Osuđenici
KPD Stara Gradiška	27
Goli otok (Mermer)	6
KPD Lepoglava	1
KPD za žene (Požega)	1
U istražnome zatvoru	6
Nepoznato	44
Ukupno	85

Bračno stanje i broj djece

Podaci o bračnome stanju i broju djece, preciznije o visokom udjelu samaca i onih oženjenih osuđenika bez djece, osim što se može zaključiti, primjericice, da je riječ o mlađim osobama, o radu na stresnom poslu i sl., važni su i zbog mogućeg budućeg nastojanja da se preko nasljednika tih osuđenika dođe do korisnih podataka kao objašnjenja, dopuna ili ispravaka pogrešnih navoda u dokumentima. Međutim, kod mnogih se ne navodi bračno stanje, a ni broj djece. Pretpostavljam da velika većina takvih nisu ni bili oženjeni i nisu imali djece, pa se to nije ni smatralo potrebnim navoditi. Jedina žena među osuđenima bila je udana i imala je jedno dijete.

Tablica 23. Bračno stanje i broj djece

Bračno stanje i djeca	Osuđenici
Oženjen, 3 djece	1
Oženjen, 2 djece	4
Oženjen/udana, 1 dijete	8
Oženjen, bez djece	6
Oženjen, bez podatka o djeci	18
Neoženjen	20
Udovac	1
Razveden	2
Nepoznato	25
Ukupno	85

Zaključak

Udbaši osuđeni na zatvorske kazne na temelju optužbi zbog propagiranja teza Rezolucije Informbiroa ili zbog veza s osobama koje su bili optužene zbog tih razloga čine posebnu skupinu. Osuda ih je učinila od drugih izdvojenom cjelinom i zato pogodnom za analizu.

Brojni podaci prikazani kroz tablice mogu se povezati u nekoliko cjelina. Podaci koji su prethodili uključivanju udbaša informbiroovaca u rad sigurnosno-obavještajne službe, od obavještajnih centara preko Ozne do Udbe, kao što su podaci o spolu, socijalnom podrijetlu, nacionalnosti i regionalnoj pripadnosti prema rođenju, stupnju školske spreme i zanimanju prije angažmana u Udbi, pokazuju da je riječ gotovo isključivo o muškarcima koji su podrijetlom, ali i obrazovanjem te zanimanjem, uglavnom pripadali nižem društvenom sloju, tj. seljaštvu i radništvu, dakako, mjereno njihovim društvenim ugledom, političkom moći i materijalnim statusom. Što se tiče regionalne pripadnosti, nešto je naglašenija zastupljenost onih iz južnih dijelova Hrvatske, preciznije iz Hrvatskoga primorja i Dalmacije, dok su Hrvati zastupljeni manje, a Srbi više od svoga udjela u strukturi stanovništva.

Podaci koji proizlaze iz razdoblja nakon uključivanja u službu pokazuju da je ogromna većina bila u ratu. Najviše ih se uključilo do kraja 1943. Svi su bili članovi KPJ-a. No, prevlast onih koji su bili uključeni u sigurnosno-obavještajni sustav prije kraja rata nije tako velika kao što se moglo pretpostaviti prije analize. Podaci koji proizlaze iz vremena uhićenja pokazuju da su prevladavali poručnici, a slijede ih viši čin kapetana i niži čin potporučnika. Iako prevladavaju oni koji nisu bili na rukovodećim položajima, brojna mjesta zamjenika šefa ipak donekle relativiziraju taj zaključak. Mjesto službovanja, koje je u manjim mjestima donekle sukladno mjestu podrijetla, pokazuje da, osim Zagreba kao centra, od gotovo ravnomjernog rasporeda osuđenika po cijeloj Hrvatskoj odudaraju centri u Hrvatskome primorju. Prosječna starost osuđenika u vrijeme uhićenja bila je 29 godina.

Posebnu skupinu čine podaci koji pokazuju učinkovitost i odnos sigurnosnih, istražnih i pravosudnih tijela prema uhićenicima. Godina u kojoj se najviše uhićivalo bila je 1949., a prosječna dužina boravka u istražnome zatvoru bila je osam mjeseci. Gotovo svi su bili osuđeni od strane Vojnoga suda 5. vojne oblasti u Zagrebu, i to zbog "neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a" i "zloupotreba službene dužnosti". Kaznu, a u prosjeku su bili osuđeni na osam i pol godina, većina je odslužila u KPD-u u Staroj Gradišci, a nekoliko njih u zatvoru na Golome otoku, zvanom Mermer. Prema dosuđenim kaznama, zadnji udbaša informbiroovac trebao je izaći iz zatvora 1967.

Podaci koji spadaju u kategoriju privatnosti i teško ih je uključiti u prije navedene skupine oni su o bračnome stanju i broju djece osuđenika. Osim potrebe da se prikaže što cjelovitija slika, uključeni su i zbog mogućeg nastojanja istraživača da, dakako, dodatnim uvidom u pojedine životopise udbaša informbiroovaca, pomoću njihovih nasljednika, dođu do novih podataka.

Na kraju se postavlja pitanje: što nam navedeni podaci govore? Ukratko, vjerujem da će, osim iscrpne informacije i zaključaka o nekim bitnim obilježjima u vezi s udbašima informbiroovcima – što je, dakako, temeljni smisao ovoga rada – navedeni podaci biti važan korak prema budućoj analizi koja bi trebala obuhvatiti sve pripadnike Udbe, i to prema brojnim strukturama od kojih su neke predložene na prethodnim stranicama. To bi, uz dosadašnje radove, pomoglo i u još cjelovitijem prikazu i objašnjenju hrvatske i jugoslavenske povijesti u razdoblju u kojem je KPJ preuzeo vlast i preuređivao društvo prema svojim kriterijima i strateškim ciljevima.

Prilozi

I. Popis udbaša osuđenih zbog Informbiroa prema “Pregledu” i “Popisu” s dopunama iz “Podataka o historijatu resora (Udbe)”³¹

1. Antonić Vladimir Nikole, rođen (dalje: r.) 6. 12. 1920. u Podgori pokraj Crikvenice. Hrvat.³² Iz radničke obitelji. Završio 4 razreda osnovne škole (dalje: OŠ) i 4 razreda građanske škole. Zidar. Oženjen. Otac jednog djeteta. U NOV-u bio od 1. 12. 1941. do 17. 3. 1943. i ponovo 9. 9. 1943.³³ Član KPJ-a od 17. 3. 1944. U Udbi od 6. 8. 1945. Kapetan i referent 8. odsjeka u Odjeljenju Udbe za grad Pulu. Uhićen 10. 9. 1949. ili 11. 10. 1949. Osuđen 8. 3. 1950. na 13 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji Informbiroa (dalje: IB) i sabotaze. “Sada se nalazi” u KPD-u Stara Gradiška (dalje St. Gradiška). Kazna istječe 10. 10. 1962.³⁴

2. Balen Tomo Ivana (u “Popisu” pod 194. i **Balent**), r. 21. 12. 1911. u Podomaru pokraj Crikvenice. Hrvat. Iz radničke obitelji. Završio 4 razreda OŠ, 3 razreda zanatske i 3 razreda gimnazije u JNA (prema “Popisu” 1 razred gimnazije). Pekar. Oženjen, dvoje djece. Član KPJ-a od 13. 2. 1942. U JNA od 13. 2. 1942., ali za NOP radio od 1941. U Udbi od 12. 4. 1945. Poručnik, šef Oponomoćstva Udbe za kotar Senj. Uhićen 25. 6. 1949. ili 25. 4. 1949. (prema “Popisu”). Osuđen 19. 7. 1949. na Vojnome sudu u Zagrebu na 15 godina zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. “Sada se nalazi” u KPD-u St. Gradiška. Kazna istječe 25. 6. 1964.³⁵

3. Bevandić Ante Ivana, r. 24. 4. 1919. u Jablancu pokraj Senja. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Trgovački pomoćnik. Završio 4 razreda OŠ, 2 razreda građanske i 1 razred gimnazije. Oženjen. Član KPJ-a od 1. 1. 1944. U JNA od 8. 8. 1943. Bio član Oponomoćstva Virovitica. Poslije poručnik i pomoćnik referenta Udbe za NRH u Zagrebu. Uhićen 28. 7. 1950. Osuđen 28. 7. 1950. na Vojnome sudu u Zagrebu na 12 godina zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 28. 7. 1962.³⁶

³¹ Prema obrascu za “Pregled” i “Popis”, i duge naslove pojedinih historijata skratit ću prema idućem obrascu: “Podaci o historijatu resora (Udbe)” dalje: “Historijat”.

³² Zbog uštede prostora rečenice su pojednostavljene, a brojke ispod deset kao i mjeseci označeni su brojkama.

³³ Kod svih sam osuđenika zbog uštede prostora ujednačio nazive za različite faze partizanskog pokreta i vojske. Bez obzira na to je li se netko uključio u pokret ili vojsku u vrijeme Narodnooslobodilačke vojske (NOV), Jugoslavenske armije (JA) ili Jugoslavenske narodne armije (JNA), koristio sam jedinstveni naziv JNA, kako se ta vojska zvala od 22. prosinca 1951.

³⁴ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled pripadnika Službe državne sigurnosti i milicije koji su se izjasnili za informbiro, te su sudjeni po vojnom sudu : Popis pripadnika Službe državne sigurnosti hapšenih i sudjenih radi neprijateljske djelatnosti na liniji informbiroa od 1948. do 1952. godine” (dalje: HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”).

³⁵ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”; *Isto*, “Popis”.

³⁶ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”; *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946., Dokumenti, Slavonija, Srijem, Baranja, knjiga 2*, prir. Vladimir Geiger, Slavonski Brod, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2006., 164.-169.

4. Bijader Nikola Filipa, r. 6. 9. 1923. u Jabuci pokraj Senja. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio 5 razreda OŠ i 2 razreda gimnazije u JNA. Radnik. Oženjen, otac 1 djeteta. Član KPJ-a od 24. 3. 1943. U JNA od 1. 7. 1941. U Udbi od 9. 9. 1946. Kapetan i operativni oficir Udbe za grad Osijek na dužnosti referenta. Povezao se s "informbirašem Borivojem Viskičem", otvoreno istupao na liniji IB-a i pripremao bijeg za Mađarsku. Uhićen 8. 2. 1949. Osuđen 1. 7. 1949. od strane Vojnoga suda 5. vojne oblasti u Zagrebu na 20 godine zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a i pokušaja bijega. Kazna mu je smanjena na 14 godina, a istječe 8. 2. 1963. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška.³⁷

5. Bolf Petar Petra, r. 9. 4. 1924. u Velikim Zdencima pokraj Garešnice. Hrvat. Iz radničke obitelji. Završio 4 razreda građanske škole. Činovnik. Oženjen. Član KPJ-a od 20. 12. 1943. U JNA od 20. 8. 1943. Kapetan Odjeljenja Udbe za grad Zagreb. Uhićen 30. 1. 1951. Osuđen 8. 6. 1951. na Vojnome sudu u Zagrebu na 4 godine zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 30. 1. 1955.³⁸

6. Bolt Tomo Antona, r. 27. 9. 1919. u Kaniškoj Ivi pokraj Garešnice. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio 4 razreda OŠ. Krojački pomoćnik. Oženjen. Član KPJ-a od 1. 2. 1943. U JNA od 28. 6. 1942. Kapetan i zamjenik šefa Opuномоćstva za kotar Kutina. Uhićen 1. 8. 1950. Osuđen 30. 3. 1951. na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a na 12 godina. Kazna istječe 1. 8. 1962.³⁹

7. Budisavljević Dušan Sime, r. 10. 10. 1929. u Donjoj Grašanici pokraj Grubišnog Polja. Srbin. Iz seljačke obitelji. Završio 4 razreda OŠ. Zemljoradnik. Neoženjen. Član KPJ-a od 1. 10. 1943. U JNA od 5. 10. 1942. do 23. 12. 1949. Potporučnik i sekretar Opuномоćstva Udbe u Garešnici. Uhićen 23. 12. 1949. Osuđen 24. 2. 1950. na Vojnome sudu u Zagrebu zbog zloupotrebe službene dužnosti na 5 godina. Kazna istječe 23. 12. 1953.⁴⁰

8. Butorac Josip Ilije, r. 10. 5. 1922. u Jabukovcu pokraj Crikvenice. Hrvat. Iz radničke obitelji. Završio 3 razreda gimnazije. Šumski radnik. Neoženjen. Član KPJ-a od 6. 4. 1944. U JNA bio od travnja 1944. do siječnja 1943. i ponovo od 10. siječnja 1944. Poručnik Odjeljenja Udbe u Rijeci. Uhićen 7. 9. 1950. Osuđen 7. 6. 1951. na 5 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog zatajivanja neprijateljskih lica – povreda službene dužnosti. Kazna istječe 7. 9. 1955.⁴¹

9. Čoso Gojko Miloša, r. 21. 1. 1920. u Gornjoj Jagodnji pokraj Benkovca. Srbin. Iz seljačke obitelji. Završio malu maturu u JNA. Zemljoradnik. Oženjen. Član KPJ-a od 6. 12. 1942. U JNA od 20. 10. 1942. Bio šef Opuномоćstva Ozne za kotar Benkovac. Kao potporučnik bio je vršilac dužnosti opunomoćenika

³⁷ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

³⁸ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

³⁹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁴⁰ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁴¹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

Opunomoćstva Udbe Sinj. Poslije poručnik i zamjenik šefa Opunomoćstva za kotar Split. Uhićen 16. 10. 1950. Osuđen 19. 4. 1951. na Vojnome sudu u Zagrebu na 14 godina zbog prikrivanja i nepoduzimanja mjera prema neprijatelju IB-ovcu. Kazna istječe 16. 10. 1964.⁴²

10. Dasović Ilija Nikole, r. 1. 2. 1920. u Švici pokraj Otočca. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio veliku maturu i 1 semestar pravnoga fakulteta. Student prava. Neoženjen. Član KPJ-a od kolovoza 1943. U JNA bio od 20. 7. 1944. Kapetan Udbe za Oblast Osijek. Uhićen 9. 1. 1951. Osuđen 15. 11. 1951. zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a na 8 godina. Kazna istječe 9. 1. 1959.⁴³

11. Delić Ivo Ante, r. 17. 8. 1922. u Sinju. Hrvat. Iz "sitnosopstveničke porodice". Ima veliku maturu i 3 semestra tehničkog fakulteta. Student. Oženjen, otac jednog djeteta. Član KPJ-a od 20. 8. 1943. U JNA od 17. 6. 1943. U Udbi od 1. 2. 1947. Kapetan, pomoćnik referenta u 2. odsjeku Odjeljenja Udbe za grad Zagreb. Uhićen 16. 1. 1950., osuđen 25. 2. 1950. zbog neprijateljske agitacije i propagande na 8 godina (prema "Popisu" na 10). Kazna istječe 16. 1. 1958. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška.⁴⁴

12. Delić Vuja Jove, r. 23. 3. 1923. u Dnopolju pokraj Donjeg Lapca. Srbin. Iz seljačke obitelji. Zemljoradnik. Oženjen. Član KPJ-a od 18. 6. 1943. U JNA od 2. 8. 1941. Potporučnik, "ključar" u Zagrebu. Uhićen 24. 10. 1949. Osuđen 22. 5. 1950. na Vojnome sudu u Zagrebu na 4 godine zbog potpomaganja zatvorenika IB-ovca. Kazna istječe 24. 10. 1953.⁴⁵

13. Domančić Bruno Kuzmana, r. 27. 2. 1912. u Rijeci. Talijan. Iz radničke obitelji. Završio 6 razreda OŠ i 2 građanske. Radnik. Oženjen. Član KPJ-a od 15. 12. 1944. U NOV-u nije bio. Poručnik na dužnosti referenta Odsjeka Udbe u Rijeci. Uhićen 12. 11. 1948., osuđen 7. 5. 1949. na 5 i pol godina na Vojnome sudu u Rijeci zbog povrede službene dužnosti. Kazna istječe 12. 5. 1954.⁴⁶

14. Dominko Edo Dragutina, r. 18. 8. 1911. u Kostrivnici pokraj Šmarja pri Jelšah u Sloveniji.⁴⁷ Hrvat. Završio 4 razreda OŠ. Brijački pomoćnik. Neoženjen. U JNA od kolovoza 1944. Član KPJ-a. Brijački pomoćnik u Odjeljenju Udbe za grad Zagreb. "Obzirom da je znao za hapšenike gdje se i u kojoj čeliji

⁴² HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Benkovac, "Historijat" 21. 12. 1954.; *Isto*, Narodni odbor kotara Zadar, Odjel unutrašnjih poslova, "Historijat" 10. 12. 1954.; Državni arhiv u Splitu, fond 409, Sekretarijat unutrašnjih poslova za Dalmaciju (HR-DAST), 409, kut. 165, MUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Sinj Odjeljenju Udbe za oblast Dalmaciju, 14. 4. 1948.

⁴³ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁴⁴ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

⁴⁵ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁴⁶ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁴⁷ U "Popisu" piše Kostrnica, ali to naselje u Sloveniji ne postoji. No, u okolici Šmarja pri Jelšah postoji Kostrivnica. Da je riječ o upravo o tom kraju pretpostavljam na temelju toga što je najveće naselje među nekoliko njih koja u nazivu sadrže riječ Šmarje, pa je vjerojatno da je bilo kotarsko središte, kako se to u dokumentu i navodi. Vidi *Atlas Slovenije, druga popravljena in dopolnjena izdaja*, Mladinska knjiga – Geodetski zavod Slovenije, Ljubljana 1992.

tko nalazi, jer je radio kao brico u zatvoru, obavještavao ih je o tome i omogućio im međusobno dopisivanje.” Uhićen 22. 10. 1949., a 22. 5. 1950. osuđen na 3 godine na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu. “Sada se nalazi” u KPD-u Lepoglava.⁴⁸

15. Gergorić Nedjeljko Nedjeljka (prema “Pregledu”: Gergurić), r. 26. 9. 1921. (prema “Pregledu”: 26. 11. 1921.) u Maretićima pokraj Labina. Hrvat. Završio 5 razreda OŠ (prema “Pregledu”: 8 razreda OŠ). Mehaničar. Oženjen, 1 dijete. U JNA stupio 20. 3. 1944. Član KPJ-a od listopada 1944. U Udbi od 14. 2. 1946. Poručnik, član Opunomoćstva Udbe za kotar Lošinj. Složio se s Rezolucijom IB-a s ostalim članovima Opunomoćstva. Uhićen 17. 5. 1949. (prema “Pregledu”: 15. 5. 1949.), a osuđen 11. 8. 1949. (u “Pregledu”: 25. 2. 1950.) na 2 godine na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu “zbog prikrivanja neprijateljskih lica”. “Sada se nalazi” u KPD-u St. Gradiška (prema “Pregledu”: pušten 27. 6. 1951.).⁴⁹

16. Gržetić Josip Ivana, r. 31. 1. 1920. u Dobrinju na Krku. Hrvat. Završio 6 razreda OŠ (u “Pregledu”: 4 razreda OŠ). Zemljoradnik. Neoženjen. U JNA od 27. 11. 1946. Član KPJ-a od srpnja 1943. U Udbi od 1. 5. 1949. Bez čina, pomoćnik radiotelegrafista u Odjeljenju Udbe za Oblast Rijeka. “Kolebao se na liniji IB”, “širio neprijateljsku propagandu”, “povezivao se sa ranim licima iz gradjanstva, a koji su bili na liniji IB”. Uhićen 4. 6. 1949., a osuđen na 3 godine 19. 7. 1949. na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu. “Sada se nalazi” u KPD-u St. Gradiška (prema “Pregledu”: otpušten 25. 12. 1951.).⁵⁰

17. Hofman Ivan Aleksandra, r. 31. 10. 1919. (prema “Pregledu”) ili 2. 11. 1919. (prema “Popisu”) u Sisku. Hrvat. Iz obrtničke obitelji. Mesarski pomoćnik. Završio 2 razreda gimnazije. Neoženjen (prema “Pregledu”); oženjen (prema “Popisu”). Član KPJ-a od 17. 3. 1942. U JNA od 22. 10. 1941. U Udbi od kolovoza 1944. Kapetan. Pomoćnik Opunomoćstva Udbe Sisak. Povezan s osobama iz “grupe” Šime Balena i s nekima iz Kotarskog komiteta Delnice. Uhićen 23. 7. 1949. (prema “Pregledu”) ili 19. 2. 1949. (prema “Popisu”). Osuđen 25. 2. 1950. na 15 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 23. 7. 1964. “Sada se nalazi” u KPD-u St. Gradiška.⁵¹

18. Horvat Josip Franje, r. 14. 3. 1919. u Nedelišću pokraj Čakovca. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio malu maturu u JNA. Zemljoradnik. Oženjen. Član KPJ-a od lipnja 1942. do listopada 1944. “i od januara 1946 god”. U JNA 13. 10. 1944. i bio do 9. 5. 1945. i od 11. 11. 1946. Uhićen 2. 11. 1950. Poručnik. Pomoćnik referenta, “operativni oficir” Udbe u Zagrebu. Osuđen 21. 6. 1951. na 7 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 2. 11. 1957.⁵²

⁴⁸ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Popis”.

⁴⁹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”; *Isto*, “Popis”.

⁵⁰ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”; *Isto*, “Popis”.

⁵¹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”; *Isto*, “Popis”.

⁵² HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”.

19. Hudeček (ili Hudaček) Ivan Mirka, r. 3. 6. 1920., u Odri pokraj Siska. Hrvat. Završio 3 razreda gimnazije. Krojački pomoćnik. U JNA od 28. 4. 1942. Član KPJ-a od 1943. U Udbi od 15. 3. 1945. Izbačen iz KPJ-a. Major Udbe u Zagrebu. Referent "u odjeljenju" Udbe. Uhićen 3. 6. 1949. Osuđen 19. 8. 1949. (prema "Popisu": 19. 7. 1949.) na 8 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog izdaje službene dužnosti (prema "Popisu": zbog otkrivanja službene tajne jer je pričao o istrazi nad nekim informbiroovcem, a i sam se kolebao). "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška (prema "Pregledu" pušten 19. 3. 1953.).⁵³

20. Ikovac Špiro Vase (prema "Popisu" Ikovac), r. 16. 7. 1914. u Biskupiji pokraj Knina. Srbin. Iz seljačke obitelji. Završio 4 razreda OŠ. Zemljoradnik. Oženjen, otac 3 djece. Član KPJ-a od 1. 9. 1943. U JNA od 17. 6. 1942. (prema "Popisu" od 10. 11. 1942.). Potporučnik, član Opunomoćstva Udbe za kotar Knin. Povezao se s informbiroovcem Ratkom Lovrićem. Namjeravali su organizirati ilegalni kotarski komitet. Širio neprijateljsku propagandu. Uhićen 5. 3. 1949. Osuđen 1. 7. 1949. (prema "Popisu" 1. 8. 1949.) na 8 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna mu je smanjena na 7 godina. "Nalazi" se na izdržavanju kazne, a kazna "mu istječe" 5. 3. 1956.⁵⁴

21. Ivelić Ante Jakova, r. 30. 10. 1920. u Ražnicama na otoku Braču. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio 2 razreda gimnazije u JNA. Stolarski pomoćnik. Oženjen. Član KPJ-a od 15. 6. 1946. U JNA od 15. 9. 1943. Potporučnik Udbe u Zagrebu. Uhićen 22. 10. 1949., a osuđen na 5 godina 25. 5. 1950. zbog prekršaja službene dužnosti. Kazna istječe 22. 10. 1954.⁵⁵

22. Ivetić Ivan Grgura, r. 11. 7. 1917. u Zagrebu. Hrvat. Iz obrtničke obitelji. Student poljoprivredno-šumarskog fakulteta. Državni službenik. Oženjen. Član KPJ-a od 1. 1. 1944. U JNA od 15. 3. 1943. Kapetan Udbe u Zagrebu. Uhićen 4. 1. 1951. i 7. 6. 1951. Osuđen na 8 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 4. 1. 1959.⁵⁶

23. Jurčević Miloš Ane, r. 5. 5. 1921. (prema "Pregledu": 15. 5. 1921.) u Brebornici pokraj Vojnića. Srbin. Samouk (prema "Pregledu": 1 razred gimnazije). Zemljoradnik. Oženjen, bez djece. U JNA od 1941. Član KPJ-a od listopada 1946. U Udbi od 1. 3. 1948. Zastavnik, ključar zatvora Udbe za Hrvatsku. "Povezivao se s informbirašima u zatvoru i pravio im razne usluge, nosio vino i pio s njima." Uhićen 31. 8. 1949. (prema "Pregledu": 16. 7. 1949.). Osuđen 24. 2. 1950. na 4 godine na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška (prema "Pregledu": pušten na slobodu 26. 12. 1951.).⁵⁷

24. Jurčić Molnar Ankica Pere, r. 4. 4. 1923. u Prelošćici pokraj Siska. Hrvatica. Završila 4 razreda OŠ. Kućanica. Udana, majka 1 djeteta. U JNA od pro-

⁵³ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled". *Isto*, "Popis".

⁵⁴ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

⁵⁵ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁵⁶ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁵⁷ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

sinca 1942. Član KPJ-a. U Udbi od veljače 1944. Povezana s mužem Rafaelom Jurčić i bratom Ivanom Molnarom. Slagala se s Rezolucijom IB-a i širila "njenu neprijateljsku propagandu". Na dužnosti činovnika u 3. Odsjeku Odjeljenja Udbe za grad Rijeku. Uhićena 1. 2. 1950. Osuđena 22. 5. 1950. na 13 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu. "Sada se nalazi na izdržavanju kazne u KPD za žene, a otišla je preko XII. Uprave Vojne oblasti."⁵⁸

25. Kordić Marko Petra, r. 7. 11. 1905. u Novoj Gradiškoj. Hrvat. Iz činovničke obitelji. Završio 2 razreda zanatske škole. Neoženjen. Član KPJ-a od 5. 5. 1945. U JNA od 14. 9. 1944. Kapetan Udbe – administrativac u Zagrebu. Uhićen 12. 1. 1951. Osuđen 16. 7. 1951. na 3 godine na Vojnome sudu u Zagrebu zbog organiziranog neprijateljskog rada na liniji IB-a i povrede službene dužnosti. Kazna istječe 12. 1. 1954.⁵⁹

26. Kosanović Jovo Klipa (prema "Pregledu": **Steve**), r. 15. 10. 1925 u Kuniću pokraj Ogulina. Srbin. Završio 4 razreda OŠ (prema "Pregledu": 3 razreda OŠ). Zemljoradnik. Neoženjen. U JNA od 15. 6. 1942. Član KPJ-a od studenoga 1946. U Udbi od 1. 8. 1947. Zastavnik, ključar zatvora Udbe za Hrvatsku. "Isto kao i Jurčević povezivao se sa informbirašima u zatvoru, pravio im usluge, kupovao za njih neke stvari u našoj tekstilnoj prodavaonici, nosio im piće i pio s njima." Uhićen 31. 8. 1949. Osuđen 24. 2. 1950. na 5 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu (prema "Pregledu": i zbog izdaje vojne tajne). "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška (prema "Pregledu": pušten 3. 11. 1952.)⁶⁰

27. Kukić Dragan Andrije, r. 6. 10. 1919. u Grđjevici pokraj Pakraca. Srbin. Iz seljačke obitelji. Završio 3 razreda gimnazije s malom maturom u JNA. Stolar. Oženjen. Član KPJ-a od 13. 11. 1943. U JNA od 10. 4. 1942. U Udbi od 13. 9. 1944. Poručnik šef Opuномоćstva Daruvar. Dopustio djelatnost informbiroovaca na svom kotaru. Kolebao se, "no nije otvoreno istupao". Uhićen 21. 5. 1949. Osuđen 19. 7. 1949. na 15 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu zbog zloupotrebe službene dužnosti na liniji IB-a. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška. Kazna istječe 21. 5. 1964.⁶¹

28. Licul Josip Josipa, r. 28. 2. 1916. u Šamboru pokraj Labina. Hrvat. Završio 5 razreda OŠ. Zemljoradnik. Član KPJ-a od 1935. Poručnik Udbe u Lošinj. Uhićen 17. 5. 1949. Osuđen 1950. na Vojnome sudu u Zagrebu na 2 godine zbog nemarnog obavljanja dužnosti. Pušten je 27. 7. 1951.⁶²

⁵⁸ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Popis".

⁵⁹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁶⁰ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

⁶¹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis"; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opuномоćstvo Udbe za kotar Daruvar, "Historijat" 9. 11. 1954.

⁶² HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opuномоćstvo Udbe za kotar Labin, "Historijat" 9. 11. 1954. Dokument ima naziv Elaborat o formiranju i djelovanju naše ob. službe u toku NOB na kotaru Labin; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opuномоćstvo Udbe za kotar Pula, "Historijat" 20. 11. 1954.

29. Lučić Dragutin Mata, r. 14. 2. 1910. u Zametu pokraj Rijeke. Hrvat. Završio 6 razreda OŠ. Automehaničar. Oženjen, bez djece. U JNA stupio 10. 9. 1943. Član KPJ-a. U Udbi od 10. 1. 1945. Potporučnik na dužnosti šefa Opućništva Udbe za kotar Crikvenicu. "Djelovao na liniji IB na svoje podređene, širio neprijateljsku propagandu i nije ništa radio po svom službenom zadatku." Uhićen 26. 5. 1949., osuđen 19. 7. 1949. na 16 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu.⁶³

30. Marčić Zoran Uroša, r. 7. 7. 1921. u Rabu. Hrvat. Iz sitnoburžoaske obitelji. Završio 1. razred gimnazije. Elektroinstalater. Oženjen. Član KPJ-a od 15. 2. 1942. U JNA od 10. 8. 1941. Poručnik Opućništva Udbe na Rabu. Uhićen 27. 6. 1949. i 8. 3. 1950. osuđen na 15 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna mu je smanjena na 10 godina i istječe 27. 6. 1959.⁶⁴

31. Marušić Luka Mirka, r. 14. 10. 1905. u Grižanima pokraj Crikvenice. Hrvat. Završio 5 razreda OŠ. Krojač. Oženjen, 2 djece. Za NOP radio od 26. 6. 1941. U JNA stupio u studenome 1942. U Udbi od 2. 9. 1943. Član KPJ-a. Poručnik (prema "Pregledu": "poručnik") član Opućništva Udbe za kotar Crikvenica. Složio se s Rezolucijom IB-a i na otvoreno djelovao na toj liniji. Uhićen je 15. 1. 1949. Osuđen 19. 7. 1949. na 18 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška (prema "Pregledu": pušten "uslovno 16. 4. 1952.").⁶⁵

32. Matković Žarko Alberta, r. 12. 9. 1923. (prema "Popisu": 20. 9. 1923.) u Crepaji u Vojvodini u Srbiji. Hrvat. Iz činovničke obitelji. Završio 4 razreda građanske škole. Zubotehničar. Razveden. Član KPJ-a od 15. 4. 1948. U JNA od 10. 10. 1944. U Udbi od 1. 5. 1948. Bez čina, vojni činovnik – zubotehničar u Zagrebu – na dužnosti pomoćnika sanitetskog referenta u Udbi za Hrvatsku. "Istupao na liniji IB pred našim činovnikom, podržavao vezu sa jednim koji je pobjegao u Mađarsku i širio neprijateljsku propagandu." Uhićen 17. 5. 1949. Osuđen 19. 7. 1949. na 5 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 17. 5. 1954.⁶⁶

33. Mudrić Boris Božidara, r. 30. 12. 1923. u Gornjoj Lastvi pokraj Kotora u Crnoj Gori. Hrvat. Iz siromašne "najamne porodice". Završio 4 razreda gimnazije i školu za fizikalnu medicinu i rendgen. Neoženjen. Kandidat za KPJ od 29. 11. 1949. U JNA stupio 14. 9. 1944., bio do 13. 8. 1946. i od 8. 2. 1950.

⁶³ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Popis"; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opućništvo Udbe za kotar Rijeka, "Historijat" 15. 11. 1954. Glavni dio izvještaja čini dokument pod nazivom Podaci o formiranju, djelovanju, te prvim rukovodiocima obavještajne službe u toku NOB-e za teritorij kotar i grad Sušak i Rijeke.

⁶⁴ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁶⁵ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; Isto, "Popis"; *Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952. Svezak 1, 1945-1948.*, prir. Branislava Vojnović, Hrvatski državni arhiv, Zagreb 2005., 546.

⁶⁶ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; Isto, "Popis".

Vojni službenik – medicinski radnik u Udbi Hrvatske. Uhićen 1. 11. 1950. Osuđen na 8 godina 19. 4. 1951. na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 1. 11. 1958.⁶⁷

34. Munda Vilim Julija, r. 14. 2. 1927. u Šenkovcu pokraj Čakovca. Hrvat. Završio 4 razreda OŠ. Trgovački pomoćnik. Član KPJ-a od 1946. Vojni službenik, ključar zatvora Udbe u Čakovcu. Uhićen 18. 10. 1950. Osuđen 1951. na Vojnome sudu u Zagrebu na 3 godine zbog zloupotrebe “zvanične dužnosti”. Pušten 25. 12. 1951.⁶⁸

35. Opančar Martin Ignje, r. 12. 11. 1925. u Šagu pokraj Valpova. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio 4 razreda građanske i 2 razreda učiteljske škole. Đak. Razveden (prema “Popisu”: oženjen, bez djece). Član KPJ-a od 10. 9. 1943. U JNA stupio 13. 3. 1943. (prema “Popisu”: 20. 9. 1942.). U Udbi 17. 1. 1944. Potporučnik na dužnosti šefa Opućništva Udbe za kotar Donji Miholjac. “Otvoreno se izjasnio” za Rezoluciju IB-a, širio neprijateljsku propagandu i djelovao na svoje podređene. Uhićen 28. 9. 1948. Osuđen 1. 7. 1949. na 18 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna mu je smanjena na 14 godina. Istječe 28. 9. 1962. “Sada se nalazi” u KPD-u St. Gradiška.⁶⁹

36. Padjen Branko Nikole, r. 21. 4. 1926. u Zagrebu. Hrvat. Iz “sitnosopstveničke porodice”. Završio 7 razreda gimnazije. Đak. Oženjen. Član KPJ-a od 4. 6. 1945. U JNA od 9. 9. 1943. Poručnik, šef centra Udbe za Koper. Uhićen 6. 10. 1949., osuđen 2. 4. 1951. na 18 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog organiziranog rada na liniji IB-a i izdavanja vojne tajne. Kazna istječe 6. 10. 1967.⁷⁰

37. Paljetak Mate Bože, r. 28. 12. 1924. u Grudi pokraj Dubrovnika. Hrvat. Završio 8 razreda gimnazije. Student prava. Neoženjen. Član KPJ-a od svibnja 1945. Od 5. 5. 1944. bio u JNA. U Udbi od 1. 3. 1948. Poručnik. Pomoćnik referenta u 4. odsjeku 2. odjeljenja Udbe za Hrvatsku u Zagrebu. “Otvoreno istupao” na liniji IB-a. Povezan sa skupinom informbiroovaca u Gradskome odjeljenju Udbe Zagreb. Uhićen 28. 7. 1948. Osuđen na 8 godina 25. 1. 1950. (u “Popisu”: 25. 2. 1950.) na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna mu je smanjena na 7 godina, istječe 28. 7. 1956. “Sada se nalazi” u KPD-u St. Gradiška.⁷¹

38. Panjkota Ante Jakova, r. 16. 4. 1927. u Šibeniku. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Student. Završio veliku maturu i 3 semestra FF. Neoženjen. Član KPJ-a od 5. 6. 1944. do 15. 10. 1948. U JNA od 21. 3. 1944. do 15. 10. 1948. Kapetan Udbe u Zagrebu. Uhićen 18. 1. 1951. Osuđen 28. 9. 1951. na 3 godine na Voj-

⁶⁷ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”.

⁶⁸ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”.

⁶⁹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”; *Isto*, “Popis”; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opućništvo Udbe za kotar Orahovica, “Historijat” 6. 11. 1954.

⁷⁰ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”.

⁷¹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”; *Isto*, “Popis”.

nome sudu u Zagrebu zbog povrede službene dužnosti i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 18. 1. 1954.⁷²

39. Perica Stevo Paška, r. 16. 3. 1922. u Nečvenu pokraj Knina. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio 6 razreda OŠ. Zemljoradnik. Oženjen, bez djece. Član KPJ-a od 15. 12. 1943. U JNA od 25. 1. 1943. do 12. 10. 1943. U Udbi od 15. 9. 1946. Kapetan, šef Opućništva Udbe u kotaru Knin. Uhićen 4. 3. 1949. Osuđen na 16 godina 1. 7. "1947." (treba: 1949.!) na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu zbog prikrivanja IB-ovaca. "Ništa nije poduzeo" da spriječi rad grupe IB-ovaca na čelu s Ratkom Lovrićem, a "znao je" da će formirati ilegalni komitet. I sam se "kolebao na liniji". Kazna mu je smanjena na 12 godina, a istječe 4. 3. 1961. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška.⁷³

40. Perić Filip Mije, r. 1. 5. 1913. u Živogošću pokraj Makarske. Hrvat. Završio 3 razreda gimnazije s malom maturom (prema "Pregledu": 4 razreda gimnazije). Zemljoradnik. Neoženjen. U JNA stupio 7. 1. 1943. Član KPJ-a od 1933. U Udbi od 2. 9. 1944. Kapetan, član Opućništva Udbe za kotar Sl. Požega. "Djelovao" na liniji IB-a, "veličao" Staljina, "zanemarivao" svoj rad. Izbačen iz KPJ-a. Uhićen 1. 9. 1949. Osuđen 24. 2. 1950. na 10 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška.⁷⁴

41. Popović Jovo Emila, r. 2. 12. 1917. u Popovcu pokraj Novske. Srbin. Iz seljačke obitelji. Završio 1. razred gimnazije u JNA. Obučarski radnik. Neoženjen. Član KPJ-a od 14. 8. 1943. U JNA od 15. 4. 1943. Poručnik, pomoćnik referenta u Udbi za Hrvatsku. Uhićen 11. 11. 1950. Osuđen na 10 godina 5. 11. 1951. na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a, kao i neprijavlivanja IB-ovaca. Kazna istječe 11. 11. 1960.⁷⁵

42. Prelčec Drago Dragutina, r. 18. 3. 1928. u Radoboju pokraj Krapine. Hrvat. Završio 1. razred gimnazije. Postolarski naučnik. Neoženjen. U JNA od 10. 10. 1943. Član KPJ-a od listopada 1944. U Udbi od 1. 11. 1945. Zastavnik na dužnosti člana Opućništva Udbe za kotar Đurđevac. "Znao je za stav Posavec Zlatka informbiraša i nije ga otkrio, te je Lacko pobjegao u Mađarsku." Slagao se s njim "po pojedinim točkama rezolucije IB". Uhićen 20. 5. 1949. Osuđen na 10 godina 8. 3. 1950. na Vojnome sudu 5. vojne oblasti na 10 godina. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška (prema "Pregledu": pušten 20. 7. 1951.).⁷⁶

⁷² HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁷³ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

⁷⁴ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis"; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opućništvo Udbe za kotar Imotski, "Historijat" 4. 11. 1954.; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Narodni odbor kotara Makarska, Odjel za unutrašnje poslove, "Historijat" 9. 11. 1954.; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opućništvo Udbe za kotar Metković, "Historijat" 6. 11. 1954.

⁷⁵ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Narodni odbor kotara. Novska, Odjel za unutrašnje poslove, "Historijat" 9. 11. 1954.

⁷⁶ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

43. Radošević Petar Josipa, r. 5. 2. 1925. u Medulinu pokraj Pule. Hrvat. Iz "sitnotrgovačke obitelji". Završio 4 razreda gimnazije. Đak. Oženjen, otac 1 djeteta. Član KPJ-A od 1. 1. 1944. do 21. 3. 1949. U JNA bio od 10. 3. 1944. (prema "Popisu": u JNA od siječnja 1942.) U Udbi od siječnja 1945. Poručnik, referent 5. odsjeka Udbe za grad Pula. Povezao se s "aktivnim infombirašem" Božom Glažarom. Djelovao na liniji rezolucije IB-a i širio neprijateljsku propagandu. Uhićen 13. 4. 1949. (prema "Popisu": 30. 4. 1949.). Osuđen na 16 godina 11. 3. 1950. na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 13. 4. 1965. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška.⁷⁷

44. Radulović Savo Todora, r. 4. 4. 1929. u Maloj Polači pokraj Knina. Srbin. Iz seljačke obitelji. Zemljoradnik. Neoženjen. Član KPJ-a od 16. 6. 1946. U JNA od 24. 10. 1946. do 1. 4. 1950. i od 1. 7. 1950. Operativni oficir zastavnik Udbe u Benkovcu. Uhićen 5. 2. 1951. Osuđen 12. 10. 1951. na 5 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 5. 2. 1956.⁷⁸

45. Rajačić Marko Save, r. 4. 6. 1923. u Starom Selu pokraj Vrginmosta. Srbin. Neoženjen. Iz seljačke obitelji. Zemljoradnik. Završio 1. razred gimnazije u JNA. Član KPJ-a od 2. 11. 1942. U JNA od 25. 12. 1941. Poručnik Udbe u Opunomoćstvu Novska. Uhićen 7. 4. 1949. Osuđen 1. 7. 1949. na 6 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog "odbrane i saglašavanja sa neprijateljem i krivičnog dela protiv službene dužnosti". Kazna istječe 7. 4. 1954.⁷⁹

46. Rajšić Marko (u "Popisu" pod 1949. **Mato**) **Save**, r. 4. 6. 1923. u Starom Selu pokraj Vrginmosta. Srbin. Završio 4 razreda OŠ. Zemljoradnik. Neoženjen. U JNA stupio 25. 12. 1941. U Udbi od 1. 11. 1947. Član KPJ-a. Poručnik, član Opunomoćstva Udbe za kotar Novska. Povezao se s "informbirašem Brankom Mraovićem" jer se slagao s "njegovim postavkama na liniji IB". Uhićen 10. 4. 1949. Osuđen 1. 8. 1949. na 6 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška.⁸⁰

47. Ružić Stjepan Antona, r. 7. 5. 1921. u Klokočeviku pokraj Slavenskog Broda. Hrvat (u "Popisu" se spominje da je Srbin, što je, vjerojatno, greška). Iz seljačke obitelji. Završio 8 razreda gimnazije u JNA. Knjigovođa. Oženjen. Član KPJ-a od 17. 1. 1943. U JNA od 22. 9. 1942. Major Udbe Zagreb. Uhićen 17. 6. 1949. Osuđen 8. 7. 1950. na 17 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog

⁷⁷ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Pazin, "Historijat" bez datuma; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Pula, "Historijat" 20. 11. 1954.; Darko DUKOVSKI, Dijalog povjesničara-istoričara, 6, Zagreb, 5.-7. listopada 2001., prir. Hans-Georg Fleck, Igor Graovac, Friedrich Naumann Stiftung, Zagreb 2002., 277.-295., 292.; ISTI, *Rat i mir istarski. Model povijesne prijelomnice (1943.-1945.)*, C.A.S.H., Pula, bez g. izd., 244., 260.

⁷⁸ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁷⁹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁸⁰ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Popis".

neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna mu je smanjena na 13 godina, a istječe 17. 6. 1962.⁸¹

48. Serreći (Sereći) Nikola Frana, r. 9. 4. 1924. u Grudi pokraj Dubrovnika. Hrvat. Iz radničke obitelji. Završio veliku maturu (prema "Popisu": 5 razreda gimnazije). Đak. Neoženjen. Član KPJ-a od listopada 1943. U JNA od 1. 8. 1941. (prema "Popisu": u siječnju 1942.) U Udbi od travnja 1945. Poručnik na dužnosti referenta 2. odsjeka u Odjeljenju Udbe za grad Zagreb. "Organizovano radio kao informbiraš u jednoj grupi u Gradskom odjeljenju i širio neprijateljsku propagandu." Uhićen 28. 7. 1949. (prema "Popisu": 1. 8. 1949.). Osuđen 25. 2. 1950. na 13 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 28. 7. 1962. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška.⁸²

49. Sišulj Branko Antona, r. 15. 12. 1924. u Krosici pokraj Rijeke. Hrvat. Iz radničke obitelji. Završio 2 razreda Trgovačke akademije. Knjigovođa. Oženjen. Član KPJ-a od 1. 3. 1944. U JNA od 10. 10. 1943. do 22. 10. 1948. Referent, poručnik Udbe Zagreb. Uhićen 17. 1. 1951. Osuđen 7. 6. 1951. na 6 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a i zloupotrebe službene dužnosti. Kazna istječe 17. 1. 1957.⁸³

50. Sokler Drago Franje, r. 8. 10. 1908. u Staroj vasi Bizeljsko pokraj Brežica u Sloveniji. Slovenac. Završio 2 razreda zanatske škole. Stolarski pomoćnik. Član KPJ-a od 1939. Major Udbe u Zagrebu. Uhićen 29. 1. 1951. Osuđen 25. 11. 1951. na Vojnome sudu u Zagrebu na 2 godine. Pušten 29. 1. 1953.⁸⁴

51. Stanušić Zorko Ivana, r. 22. 4. 1920. u Bolu na otoku Braču. Hrvat. Bravar. Iz radničke obitelji. Završio 2 razreda gimnazije u JNA. Oženjen. Član KPJ-a od 20. 4. 1941. U JNA od 17. 7. 1941. Major. Pomoćnik referenta Udbe trgovačke mornarice u Rijeci. Uhićen 13. 9. 1949. Osuđen 15. 5. 1950. na 14 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 13. 9. 1963.⁸⁵

52. Sudarević Blaško Petra, r. 13. 1. 1912. u Subotici u Vojvodini u Srbiji. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio veliku maturu (ili 8 razreda gimnazije) u JNA. Željeznički službenik. Udovac (prema "Popisu": neoženjen). Član KPJ-a od 9. 2. 1944. U JNA od 3. 9. 1944. (prema "Popisu": od 30. 9. 1944.⁸⁶). U Udbi od veljače 1945. Potporučnik. Na dužnosti pomoćnika referenta u 4. odjeljenju Udbe za Hrvatsku. Otvoreno se izjasnio za Rezoluciju IB-a, aktivno djelovao na toj liniji, odavao službenu tajnu i širio neprijateljsku propagandu. Uhićen 31. 5. 1949. Osuđen 9. 3. 1950. na 18 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti

⁸¹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952. Svezak 1, 1945-1948.*, 387.-388.

⁸² HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

⁸³ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁸⁴ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁸⁵ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁸⁶ Taj je datum vjerojatniji, jer je u "Pregledu" iza broja "3" razmak, pa pretpostavljam da se broj "0" kod tipkanja nije utisnuo.

u Zagrebu zbog izdaje službene tajne i neprijavlivanja osoba s kojima je vodio neprijateljske razgovore na liniji IB-a. Kazna istječe 31. 5. 1967. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška.⁸⁷

53. Sušanj Ernest Vinka, r. 24. 4. 1911. u Srokima (prema "Pregledu": u Sv. Mateju) pokraj Rijeke. Hrvat. Završio 1 razred gimnazije (prema "Pregledu": 3 razreda zanatske). Zemljoradnik. Oženjen, otac 2 djece. U JNA stupio 7. 8. 1942. Član KPJ-a od 1944. U Udbi od 8. 8. 1946. Poručnik na dužnosti člana Opunomoćstva za kotar Prelog. Znao je za skupinu informbiroovaca "i nije ništa poduzeo, jer je i on kolebao na liniji IB". Uhićen 30. 4. 1949. (prema "Pregledu": 29. 4. 1949.) i 19. 8. 1949. (prema "Pregledu": 19. 7. 1949.). Osuđen na 4 godine (prema "Pregledu": na 5) na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu (prema "Pregledu": zbog propagande). "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška (prema "Pregledu" pušten 25. 12. 1951.).⁸⁸

54. Šimetić (prema "Popisu": Simetić) Lučijano Antuna, r. 28. 5. 1921. u Rovinju. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio 3 razreda poljoprivredne škole (prema "Popisu": završio 5 razreda OŠ). Zemljoradnik. Neoženjen. Član KPJ-a od ožujka 1944. u JNA od 15. 7. 1943. U Udbi od kolovoza 1945. Poručnik Udbe u Puli (prema "Popisu": na dužnosti člana Ispostave Udbe Rovinj). Slagao se s pojedinim postavkama rezolucije IB-a i bio povezan sa skupinom oficira na liniji IB-a. Uhićen 21. 6. 1949. (prema "Popisu": 25. 6. 1949.). Osuđen 26. 2. 1950. (prema "Popisu": 25. 2. 1950.) na 4 godine na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška. Kazna istječe 21. 6. 1953.⁸⁹

55. Škare Petar Mitra, 2. 4. 1918. u Veloj Luci na otoku Korčula. Hrvat. Završio 1 razred gimnazije (prema "Pregledu": 6 razreda OŠ). Radnik. Oženjen, otac 1 djeteta. U JNA od ožujka 1942. Član KPJ od 1943. U Udbi od 26. 8. 1944. Potporučnik. Na dužnosti upravnika zatvora u Odjeljenju Udbe za Oblast Osijek (prema "Pregledu": potporučnik Udbe u Sl. Brodu). Kao upravnik zatvora povezivao se s informbiroovcima u zatvoru, pravio im usluge i kolebao se na toj liniji. Uhićen 6. 9. 1949. Osuđen 24. 2. 1950. na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu na 2 godine zbog zloupotrebe službene dužnosti. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška (prema "Pregledu": pušten 30. 10. 1951.).⁹⁰

56. Šmiderkal Franjo Franje, r. 27. 5. 1926. (prema "Pregledu": 27. 6. 1926.) u Žubrici pokraj Virovitice. Hrvat. Završio 1 razred gimnazije. Krojački pomoćnik. Oženjen, otac 1 djeteta. U JNA od 4. 9. 1942. Član KPJ-a od 1944. U Udbi od 1. 2. 1948. Poručnik član Opunomoćstva Udbe za kotar Daruvar (prema "Pregledu": poručnik Udbe u Bjelovaru). Znao je za Kukića da se "koleba na liniji IB i on se izjašnjavao pred ostalim licima za rezoluciju IB". Uhićen 11. 7. 1949. (prema "Popisu": 11. 7. 1949.). Osuđen 24. 2. 1950. na 6 godina na

⁸⁷ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

⁸⁸ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis"; *Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952. Svezak 1, 1945-1948.*, 537.-538.

⁸⁹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

⁹⁰ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu zbog neizvršavanja službene dužnosti. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška (prema "Pregledu": pušten 3. 11. 1952.).⁹¹

57. Šolić Nikola Đure, r. 28. 8. 1928. u Lovči pokraj Kostajnice. Srbin. Zemljoradnik. Iz seljačke obitelji. Neoženjen. Završio viši tečaj poljoprivredne škole. Član KPJ-a od 25. 11. 1944 do 5. 6. 1948. i od 3. 9. 1949. U JNA bio od 20. 10. 1942. do 25. 12. 1945. i od 1. 10. 1948. Zastavnik. Šef 4. odsjeka Opunomoćstva Udbe u Kostajnici. Uhićen 3. 9. 1949. Osuđen 1. 7. 1950. na 9 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog odavanja vojne tajne i neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 3. 9. 1958.⁹²

58. Štajduhar Marijan Franje, r. 24. 9. 1913. u Crikvenici. Hrvat. Iz radničke obitelji. Završio 4 razreda OŠ i 3 zanatske (prema "Popisu": nautičke). Stolar. Oženjen, bez djece. Član KPJ-a od 20. 5. 1943. U JNA od 20. 12. 1942. U Udbi od studenoga 1944. Potporučnik. Pomoćnik šefa Udbe za kotar Crikvenica. Složio se s Rezolucijom IB s ostalim članovima Opunomoćstva, potpisao Rezoluciju protiv našeg CK i širio neprijateljsku propagandu. Uhićen 25. 5. 1949. Osuđen 17. 7. 1949. (prema "Popisu": 19. 7. 1949.) na 14 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 25. 5. 1963. "Sada se nalazi" u KPD-u St. Gradiška.⁹³

59. Topolovec Drago Vilima (prema "Popisu": **Dragan**), r. 30. 11. 1920. u Radobojskom Bregu pokraj Krapine. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio malu maturu (4 razreda građanske). Službenik. Oženjen, bez djece. Član KPJ-a od 9. 1. 1944. U JNA od listopada 1943. (Prema "Popisu": od studenoga 1943.) U Udbi od 1. 5. 1949. "Rez." potporučnik na dužnosti pomoćnika referenta u Odsjeku za pasoše u Udbi za Hrvatsku. Slagao se s Rezolucijom IB-a. Izdao vizu za inozemstvo "neprijateljskom licu s kojim je bio prijatelj". Uhićen 17. 8. 1949. Osuđen 9. 3. 1950. (prema "Popisu": 9. 4. 1950.) na 16 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu zbog povrede službene dužnosti na liniji IB-a. Kazna istječe 17. 8. 1965.⁹⁴

60. Vereš Julius Juliusa, r. 5. 6. 1918. u Mačkovcu pokraj Podravske Slatine. Mađar. Iz radničke obitelji. Završio 2 razreda gimnazije u JNA. Obučarski pomoćnik. Oženjen. Član KPJ-a od 15. 10. 1941. U JNA 15. 7. 1941. Kapetan Udbe "za Hrvatsku – Zagreb". Uhićen 29. 9. 1951. Osuđen 22. 5. 1952. na 3 godine na Vojnome sudu u Zagrebu zbog zloupotrebe službene dužnosti. Kazna istječe 29. 9. 1954.⁹⁵

⁹¹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

⁹² HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled".

⁹³ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

⁹⁴ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; *Isto*, "Popis".

⁹⁵ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, "Pregled"; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Slavonska Požega, "Historijat" 1. 12. 1954.

61. Vidušić Miro Mate, r. 18. 5. 1921. u Savaru na Dugom otoku. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio 3 razreda gimnazije u JNA. Radnik – brodetesar. Oženjen. Član KPJ-a od 15. 6. 1941. U JNA od 15. 7. 1942. do rujna 1943. i od lipnja 1944. do rujna 1944.⁹⁶ Poručnik, administrativac Udbe za Hrvatsku. Uhićen 12. 2. 1951. Osuđen 8. 11. 1951. na 12 godina na Vojnome sudu u Zagrebu zbog organiziranog neprijateljskog rada i neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna istječe 12. 2. 1963.⁹⁷

62. Vučković Ivan Nikole, r. 27. 1. 1927. u Brnaze pokraj Sinja. Hrvat. Iz seljačke obitelji. Završio 6 razreda OŠ i 1 razred gimnazije u JNA. Zemljoradnik. Razveden. Član KPJ-a od 1. 12. 1945. U JNA od 20. 8. 1944. Potporučnik Udbe za kotar Sinj. Uhićen 4. 11. 1950., osuđen 31. 3. 1951. na 4 godine na Vojnome sudu u Zagrebu zbog nesavjesnog vršenja službene dužnosti u vezi s IB-ovcima. Kazna istječe 4. 11. 1954.⁹⁸

63. Zinajić Damjan Milice, r. 1. 3. 1919. (prema “Pregledu”) ili 1. 5. 1919. (prema “Popisu”) u Begovcu pokraj Ogulina. Srbin. Iz seljačke obitelji. Završio malu maturu ili 2 razreda gimnazije. Zemljoradnik. Oženjen, otac dvoje djece. Član KPJ-a od 3. 4. 1943. U JNA od 20. 8. 1941. U Udbi od 28. 9. 1945. Kapetan Udbe za grad Osijek, na dužnosti šifranta. Bio je povezan s informbiroovcem Nikolom Bijaderom. Djelovao na liniji IB-a, slušao Radio Moskvu i Radio Budimpeštu, širio propagandu. Uhićen 28. 5. 1949. (prema “Pregledu”) ili 22. 5. 1949. (prema “Popisu”). Osuđen 1. 7. 1949. na 14 godina na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu zbog neprijateljske agitacije i propagande na liniji IB-a. Kazna mu je smanjena na 11 godina i istječe 28. 5. 1960. “Sada se nalazi” u KPD-u St. Gradiška.⁹⁹

64. Žurić Dušan Rudolfa, r. 11. 9. 1916. u Betini pokraj Šibenika. Hrvat. Završio 1 razred gimnazije. Pomorac. Neoženjen. U JNA od 28. 5. 1943. U Udbi od 10. 9. 1944. Kapetan. Referent u 3. odsjeku Odjeljenja Udbe za grad Zagreb. Jedan od organizatora informbiroovske grupe u Odjeljenju Udbe za grad Zagreb, širio propagandu na liniji IB-a. Izbačen iz KPJ-a. Uhićen 15. 7. 1948., a 21. 12. 1948. osuđen na 2 godine na Vojnome sudu 5. vojne oblasti u Zagrebu, a 6. 4. 1949. na još 1 godinu. “Sada se nalazi” na Mermeru.¹⁰⁰

⁹⁶ Iza točke-zareza slijede riječi “od februara 1947 god. do hapšenja”. Nejasno, jer bi to značilo da je ponovno primljen u JNA, a da je nakon toga opet izašao.

⁹⁷ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”.

⁹⁸ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”.

⁹⁹ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Pregled”; *Isto*, “Popis”.

¹⁰⁰ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Popis”; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Narodni odbor kotara Zadar, Odjel unutrašnjih poslova, “Historijat” 10. 12. 1954.; Dr. fra Petar BEZINA, *Franjevci provincije Presvetoga Otkupitelja : Žrtve rata 1942.-1948.*, Zbornik Kačić, Split 1995., 188., 218.-224., 226., 271.-273.

II. Popis udbaša osuđenih zbog Informbiroa prema “Podacima o historijatu resora (Udbe)” i prvih stranica “Popisa”¹⁰¹

1. Božin Šime, iz Rave na otoku Ravi u zadarskom području. Hrvat. Mornar. Zamjenik šefa Opunomoćstva Ozne Preko.¹⁰²

2. Car Josip, Hrvat. Radnik. “Hapšen i pušten sa istrage.” Šef Opunomoćstva za kotar Crikvenica.¹⁰³

3. Crnobrnja Mirkajlović Milan, Srbin, seljak. “Hapšen i pušten sa istrage.”¹⁰⁴

4. Domančić Bruno, Talijan. Radnik. “Hapšen i pušten bez istrage.” Šef rajonskog Opunomoćstva u Rijeci.¹⁰⁵

5. Ivančić Milan, Hrvat. Vozač. “Hapšen i pušten bez istrage.” Bio “vršitelj dužnosti šefa odsjeka unutrašnjih poslova”, vjerojatno u Jastrebarskom.¹⁰⁶

6. Modrić Ivan, Hrvat. Seljak. Osuđen. U svibnju 1945. bio je šef Opunomoćstva Ozne za kotar Sinj. Izjasnio se za IB.¹⁰⁷

7. Prpić Josip Japan, Hrvat. Namještenik. “Hapšen i pušten nakon istrage.” Član Opunomoćstva Nova Gradiška.¹⁰⁸

8. Rašković Jovo, Srbin. Đak. “Hapšen i pušten sa istrage.” Bio je šef Opunomoćstva Ozne za kotar Knin, osnovanog u veljači ili ožujku 1945. Bio je “IB-ovac u Sl. Požegi”.¹⁰⁹

¹⁰¹ Na ovom se popisu nalaze oni koji su navedeni u historijatima i u “Popisu”. No, u “Popisu” su spomenuti na prvim stranicama, gdje se navode osuđenici prema godinama osude, a bez šireg životopisa.

¹⁰² HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Narodni odbor kotara Zadar, Odjel unutrašnjih poslova, “Historijat” 10. 12. 1954.; HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Popis”.

¹⁰³ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Rijeka, “Historijat” 15. 11. 1954. Glavni dio izvještaja čini dokument pod nazivom Podaci o formiranju, djelovanju, te prvim rukovodiocima obavještajne službe u toku NOB-e za teritorij kotar i grad Sušak i Rijeke; HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Popis”.

¹⁰⁴ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Popis”.

¹⁰⁵ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Rijeka, “Historijat” 15. 11. 1954.; HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Popis”.

¹⁰⁶ *Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952. Svezak 2, 1949-1952.*, prir. Branislava Vojnović, Zagreb 2006., 552.

¹⁰⁷ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Narodni odbor kotara Sinj, Odjeljenje unutrašnjih poslova, “Historijat” 9. 11. 1954.; HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Popis”.

¹⁰⁸ HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Popis”; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Narodni odbor kotara Petrinja, Odjeljenje za unutrašnje poslove, “Historijat” 8. 11. 1954.; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Sisak, “Historijat” 2. 12. 1954.; *Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946., Dokumenti, Slavonija, Srijem, Baranja, knjiga 2*, 164.-169.

¹⁰⁹ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Knin, “Historijat” 13. 12. 1954.; HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Popis”.

9. Suzanić Branko, Hrvat. Činovnik. “Hapšen i pušten sa istrage.” Načelnik Odjeljenja Udbe za grad Pulu nakon 1947.¹¹⁰

III. Popis udbaša osuđenih zbog Informbiroa koji se spominju samo u “Podacima o historijatu resora (Udbe)”

1. Bačić Mile, zamjenik šefa Opunomoćstva Ozne kotara Zadar. IB-ovac. “Sada” konobar u Zadru.¹¹¹

2. Belošević Milan, r. u Posavskim Bregima pokraj Dugog Sela. “Brico”. Radio “u resoru Unutrašnjih poslova” u Rijeci. “Švercao valutom”, “bio zatvaran”, a 1948. izjasnio se za rezoluciju IB-a. Bio na Mermeru, sada je u Zagrebu.¹¹²

3. Brcković Stjepan, iz Globočeca pokraj Ludbrega. Bio član Opunomoćstva Ozne za kotar Ludbreg “nešto prije oslobođenja”. “Kolebao” se “na liniji rezolucije IB-a”. “Sada kod kuće u Globočecu.”¹¹³

4. Grubišić Draginja, bio šef Opunomoćstva Ozne “šibenskog područja”. “Sada inž. u Skoplju.” Bio IB-ovac.¹¹⁴ Na drugom mjestu spominje se da mu je ime **Ivo**.¹¹⁵

5. Ivanković Ivan, šef Ozne Metković. “Sada skladištar u Razvitku.” Informbiroovac “registriran u V-e i bio na mermeru”.¹¹⁶

6. Mioljević Savo, oficir Udbe u Osijeku. Iz drugog je dokumenta vidljivo da je 1945. radio u Povjereništvu Ozne za Borovo. “Završio na Mermeru.” Brat je Đoke Mioljevića Šubare¹¹⁷

7. Perin Eduard, šef Opunomoćstva Ozne za kotar Ludbreg. Bio “na liniji rezolucije Informbiroa” 1948. Bio 2 godine na Mermeru. “Živi” u Ludbregu i “sada se negativno odnosi prema sadašnjici”.¹¹⁸

¹¹⁰ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Pula, “Historijat” 20. 11. 1954.; HR-HDA-1561: SDS, RSUP SRH, 011-3, “Popis”.

¹¹¹ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Narodni odbor kotara Zadar, Odjel unutrašnjih poslova, “Historijat” 10. 12. 1954.

¹¹² HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Čazma, “Historijat” 21. 12. 1954.

¹¹³ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Ludbreg, “Historijat” 9. 11. 1954.

¹¹⁴ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Split, “Historijat” 24. 12. 1954.

¹¹⁵ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Šibenik, “Historijat” 16. 12. 1954.

¹¹⁶ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Metković, “Historijat” 6. 11. 1954.

¹¹⁷ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Vukovar, “Historijat” 18. 11. 1954.; Čedomir VIŠNJIĆ, *Partizansko ljetovanje. Hrvatska i Srbi 1945-1950.*, Srpsko kulturno društvo, Zagreb 2003., 246., 251.

¹¹⁸ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar

8. Petrović Josip, činovnik Opunomoćstva Ozne za kotar Ludbreg. Informbiroovac. "Sada" u Zagrebu.¹¹⁹

9. Romac Franjo Godena: šef MOC-a Rovinj, osnovanog početkom 1944., "do oslobođenja". IB-ovac. "Objesio se" u zatvoru.¹²⁰

10. Šimurina Jure, iz Kruševa pokraj Obrovca. Član Ozne za kotar Benkovac. Informbiroovac. "Sada" u Obrovcu.¹²¹

11. Škalec Slavko, iz Beljana. Član Opunomoćstva Ozne za k. Ludbreg "nešto prije oslobođenja". Izjasnio se 1948. za Informbiro. Bio na Mermeru. "Sada" doma u Bjelovaru.¹²²

12. Vareško Emilio, Bio član KOC-a Vodnjan i KOC-a Pula. IB-ovac, sada u Puli.¹²³

13. Zečević Luka, iz Jagodnje. Član Ozne za kotar Benkovac. Informbiroovac. "Sada kod kuće."¹²⁴

Ludbreg, "Historijat" 9. 11. 1954.; HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Bjelovar, "Historijat" 13. 11. 1954.; Danilo Dane LIVADA, "Razvoj i djelatnost obavještajne službe Druge operativne zone NOV i POH u periodu 1942-1944.", *Sjeverozapadna Hrvatska u NOB-u i socijalističkoj revoluciji*, Zbornik, Varaždin, Zajednica općina Memorijalnog područja Kalnik, Varaždin, Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb, 1976., 763.-794., 785; Vladimir KALŠAN, *Služba sigurnosti (Ozna i Udba u Međimurju)*, Filozofski fakultet u Zagrebu, Odsjek za povijest, Poslijediplomski studij hrvatske povijesti, Rad na poslijediplomskom studiju, god 2001.-2002., 2.

¹¹⁹ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Ludbreg, "Historijat" 9. 11. 1954.

¹²⁰ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Pula, "Historijat" 20. 11. 1954.

¹²¹ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Benkovac, "Historijat" 21. 12. 1954.

¹²² Nisam uspio locirati toponim Beljani. Vjerojatno je riječ o greški. HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Ludbreg, "Historijat" 9. 11. 1954.

¹²³ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Pula, "Historijat" 20. 11. 1954.

¹²⁴ HR-HR-HDA-1491: Ozna Hrvatske, 30, kut. 1, NRH, DSUP, Opunomoćstvo Udbe za kotar Benkovac, Podaci o historijatu resora (Udbe), 21. 12. 1954.

SUMMARY

MEMBERS OF THE ADMINISTRATION OF STATE SECURITY SERVICES IN CROATIA TRIED BECAUSE OF THE INFORMATION BUREAU

On the basis of archival documents the author presents and analyzes a group of UDB (State Security Service) officials tried in connection with or due to Resolutions of the Information Bureau during the period 1948-1952. Their biographical data was grouped and presented in tables enabling in this fashion an overview and easier insight into the important structures of UDB officials implicated during the period of the Information Bureau struggles. For example, the national and regional structures of the accused are presented, their societal, age, education, party-political and even gender structures and the structures of their involvement in the Partisan movement and in state security services, their length of stay in detention while under investigation, the length of their sentence and their expected release from jail.

Key words: UDB, OZN, Information Bureau, Croatia, Yugoslavia, Communist Party of Croatia, Communist Party of Yugoslavia